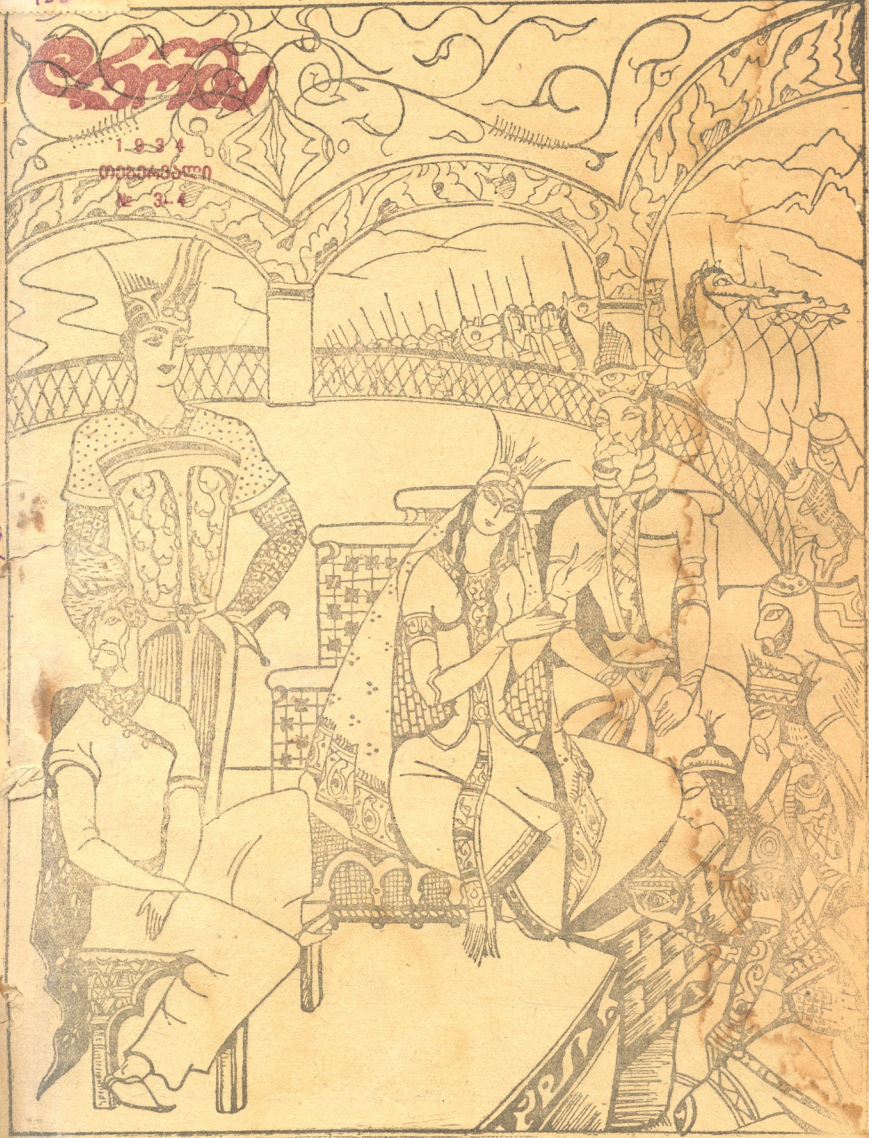

F 221
1934

საქართველოს
ბიბლიოთეკა

ქართული

1934
თებერვალი
№ 3-4

მ. რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“-ს ახ. ლი აკადემური გამოცემის (გამომც. „ფედე აკეო“) ერთ-ერთი ილუსტრაცია.
ნახატი მხატ. ლელო გუღიაშვილი.

მომრე სტაროსტატის „თავდაცვაპროექტი 1“ გავრინა

ფართოვდა კალინინის აღმართი

30 იანვარს 9 სათზე სტაროსტატი „სსსრკ. თვდაცვა-აგროქიმ“-ში ნოაწყო მსოფლიოში პირველი სახშირი გადრენა სტაროსტატში და შიალწია 20,600 მეტრს სიმაღლეს. სტაროსტატი „ოსო-აგროქიმ 1“ ამგნებულთა თვდაცვა-აგროქიმის სოფადობრიობის თხიხებით, საბჭოთა საცეცხლისტების შიერ, სამჭოთა მსახლებით. გადრენის მინინია — შიქწყვლა სიმაღლებების სიერჯესა, უდიდესი სავლევი სამუშაოთა ჩასატარებლად.

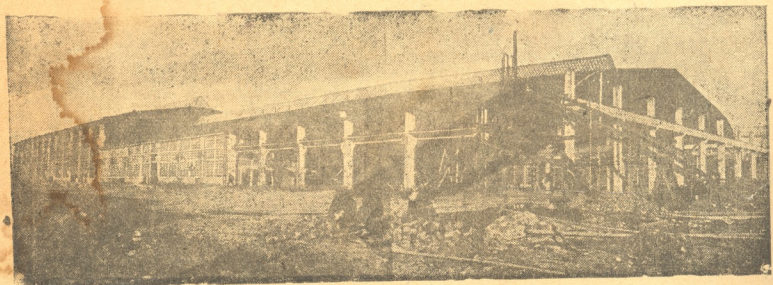
კალინინის აღმართის გაფართოვებს სიერ შოებო ჩქარი ტემპებით მაშინამოტებს: 80 სართული კედელი დამაგრებულია 80 სართულითი, ამუამიდ სქარბოვს კლდის დამუშავება, რომელშიც უნდა გაიფოს მოაფარი სასწრაფო კედლის გატყვლება, ილდის დამუშავება სქარბოვს პრევენტიური საბურთალოთა და აფიერებოთ. გარაულულოთ სქარბოვს თორბოვების გათხრა-საქალწი, კედლის სამარკველის ამოტყვ-ბად და ქვის კედლის შიქნებლობა მინინის სიღის მინათ.

სურათზე: აბ. დელისენკო გონდოლ აში.

ფოტო: სოიუზფოტო.

სურათზე: კლდის პრევენტიური შიქნაღე. ფოტო: სტოლიაროვს.

ტვირთვით ავუზავდა ნავთის ვაგზარღილის მოწყობილობათა მან ბარა

...ის ქარილა თოვს კენწობში წარსიადვთს ხეთის ტაბრალიღების მოწყობი ლობია განმშადებულ უდიდეს წარმოებას.
(საქ. ფ. პ. () მე-4 ყრილობაზე ლ. ლ. ბერიაის მიერ წარმოთქმულ სიტყვიდან).
სურათზე: სამედელო ცენტის საბოლოო ხედი.

ფოტო: სტოლიაროვს.

საქ. კ. პ. (ბ) 80-17 პარტბრილოზა ახს. ი. სხალინი ტრიუნფაჟი

კოლექტივი ალაზნის ველზე

ღვან ასათიანის ნაკვეთი

1.

„მესამედი ებრაელებისა მიონათ-
ლება, მესამედი—ადიხევერა, მესა-
მედი—გაწყობა“—ასე განსაზღვრა
მუდის მთავრობის პოლიტიკა ებრაე-
ლთა საკითხზე რუსეთის შინაგან
საქმეთა მინისტრმა.

ეს ამბავი ეკუთვნის ვასულ საუკუ-
ნის ოთხმოციან წლებს, იმ დროს,
როდესაც რუსეთის ებრაელთა და-
ბეზზე რისხვით გადაიარა პოგრომების
საზარელმა გრივალმა.

არსდ. არც ერთ ქვეყანაში, ებრა-
ელთა მშრომელი მოსახლეობა არ
ყოფილა ისე დებეჩავებული, ისე
უფლებეო, როგორც „ხალხთა საპყ-
რობილემო“—მუდის რუსეთში.

არსდ იმდენი შხამი არ დაუთბე-
ვია დიდმყობელურ ერის გაბა-
ტრანებულ ქლასებს ამ დეგნილი ხა-
ლხის მიმართ, როგორც ორთვიან
არწივის იმეჩაოში.

ბერეუხაიული და პომეშჩიკური
ინტელიგენციის რეაქციონერი წარ-
მობადებლები გულმოდგინედ აღვი-
ვებდენ ეროვნულ ანტიკონიზმის
კოცონს, მათი „მოაზროვნენი“ სთხა
ელენ რასიული სხვაობის თეორიება,
მათი „მთავანებულნი“ კაბლმსინები
ზიხილთ და სიმულვილით სმუდენდ
სამარტებინო პამფლეტებს იმ ხალხის
მიმართ, რომელმაც დაბეჩავების,
დეგნიისა და შეტყობების პირო-
ბებში კაცობრობას მსცა აზროვ-

ნების ტიტანები, მხატვრული შემო-
ქმედების და პრაქტიკული მოღვაწე-
ობის.

ეს გრძელდებოდა დიდხანს, სულ
უკანასკნელ ხანებამდე.

შემთხვევით არ იყო, რომ ცნობი-
ლი ესპილი როზანოვი, ეს გახელე-
ბული ანტისემიტო, მამალი შავრაზ-
მელი და პოლიციის ოფიციალის, —
ნოვოე ვრემისა“ დირსტული მოაზ-
როვნე, ასე გაცოფებით უღერენდა
ებრაელებს და ებრაელებთან ერთად
რასაკერველია სოციალიზმაც ზედ
იმპერიალისტური ომის წინა დღე-
ებში.

გადაშალიე მისი ცინიზმით აღვაი-
სე „დაცვენილი კალოები“ ეს უკა-
ნასკნელი სახარება ბურჟუაზიული
როზეთის ლიბერატორული ინტელი-
გენციისა, დღეს უკვე ბილიოგრა-
ფილი იშვიათობად ქცეულია.

ის—ფილიოფოს და უებრო მო-
ციქული ვიტტესა და სტოლიპინის
შავი რეაქციისა, 1913 წელს გამოს-
თქვამდა ასეთ „ღრმა და გენიოსის
შესაფერ პროგნოზებს“.

„სოციალიზმი ვაიციის, როგორც
დისპარმონია... ყოველგვარი დისპარ-
მონია ვაიციის, სოციალიზმი კი არის
აიდარი, წვიმა, ჭარიშხალი“
ფერაბოვიანი ენით ჩხაოდა შვი
ყოზანი.

შეგრამ ისტორიის ჩარხი მიანც
წაღმა ტრიალებდა.

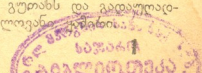
სულ რაღაც ოთხიოდე წლის შემ-
დეგ როზანოვიებისთვის სრულიად
მოკლედნელად მოიჭრა რევილიო-
ციის „აიდარი, წვიმა, ჭარიშხალი“...
როგორც ფერული და კორიანტე-
ლი ისე გაჰვანტა ოქტომბრის მძე-
ნიარე გრივალმა ბეულ საუკუნეთა
ტრადიციით ვანმტკიცებული, ქლ-
სობრივი ჩავგრა, ეროვნული დაბერ-
ვება, უღიდესი სოციალური უსამარ-
თლობა, გამეფებული დედამიწის
ერთ: მეექვსეფხე.

და მართლაც წარმატალი ყოფილა
ყოველგვარი დისპარმონია.

ეს დისპარმონია უკვე განელო
ჩვენმა ქვეყანამ და ეხლა იგი განაზრ-
ობს შეუფერებელსა და ძლიერმო-
სილ სელას უკლასო სოციალისტური
საზოგადოების პარმონიისაიენ.

ალაზნის ველმა, მივარდილი ქა-
ლაში, იქ სადაც მღვრიე სვილება ვა-
ბუტული მიარწევს პატარა ტალ-
ლებს,—თამაქისა და მხისუმზირას
ყანების გულში ჩაბუდრებული პატარა
სოფელი.

ეს არის ებრაელთა ახალშენი.
მათ,—კახურ დაბების პატარა ოლას-
ფერებს, უუფელათი საუკუნეთა სა-
მარტებინო მევიდრეობა—მეწერილი
მანის ღარიბი ბოლია, და შესდგობან
„გლეხობას“ შეუღდენიით სასოფლო
სამეურნეო არტელი, უჩივი ხელით
ჩასქიდნებან ვუთხანს და ვადელოი-
რავთ ათასწლოვანი მთისა.

მათ დაუწყიათ ცნობრება ახალ
ადამიანებისა, რომლებმაც ალაო
იციან არ არის ჩაგრა, დამცირება,
უსამართლობა,

ესენი ახალი ებრაელები არიან.
მათ უკვე უკრძნიათ თავისუფალი,
გარჯილი შრომა და გაუგიათ ჩას
ნიშნავს ბრძოლა ხელისათვის.

და ისინიც იბრძვიან ამ ხელის-
თვის: მათ იციან, რომ ეს იქნება
ჯერ არ ნახული, დიდი სოციალი-
ტური პაროზნია.

2.

წუთრიდან ლაგოდეხისაკენ მიმ-
ავალი შოსე ალაზნის ველს ხიდამდე
გასროლილი რკევის სისწრაით
სჭრის.

გზა ჯერ მწირ და უდაბურ მიწ-
ვრებზე მიდის.

ეს თვალუწყდენი შორაქანი, ქა-
ზანა და უხაყოფო ტრამპლი, ზუ-
ბულსა და შემოდგომამზე მოფენი-
ლია ვარდისფერი ეკლის ბუდეგვით.
აქ სხვა მტყნარე არ ხარობს, პურ
და სიმინდი არ მოდის არც ფრინვე-
ლი ეტანება ამ არე-შარეს.

იშვიათად, ბულიან ცის სივრცეში,
ველის არწივი ან მშვიერი ძეგრა თუ
ვალივლის ნელი სრიალით.

დროგამოშვებით გზის ნაპირებს
ავი ყრანტალით და ფრთების ფა-
ფაფით მოაწყობდა ყვავების გუფი,
რომ იქ მოსძებნოს პრობლემატური
საკვები.

ზაფხულში გზა საცეცხე მტვერით.
საბარგო ავტომობილებს, ურჩებს
და ფურცოებს გრძობად გაყოლილ
სპორალებად მიჰყავდა სქილი, ყო
თელი კორიანტელი.

თაკარა სიციხეში, როდესაც ნიაგი
არ ირჩევა, მტვერი გამჭარბული ი-
რავანდითაც ადვას უდაბურ გზა-
კეცილს.

ეს გზა ალაზნამდე თორმეტიდღე
კილომეტრზე იჭრება გაყოლილი.

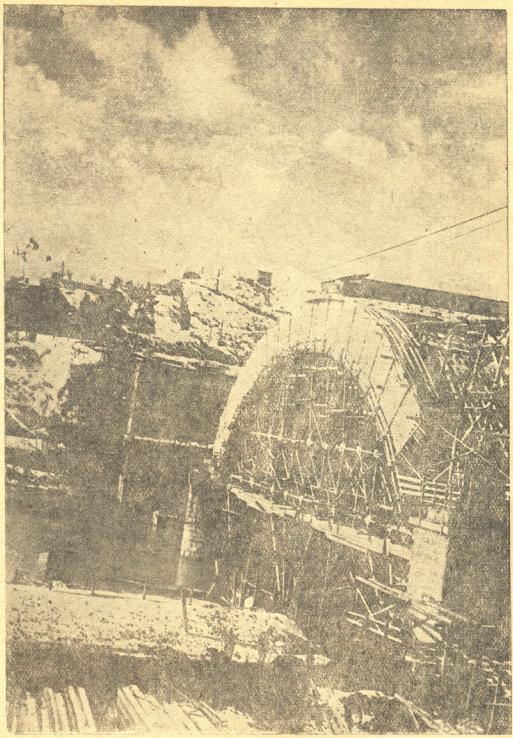
ალაზნის ხედიან, გზის ნაპირად,
იქ სადაც ხის მაღალ სიკვებზე კო-
ნოლებსაგან თავდისაცავი კოცე-
რადამითული, ტრადიციული ათეთრი
დუქანიჩა ჩასაფრებულოა.

ზაფხულობით ამ დუქანში სიკა-
ლიაგურით დათინილი აბჯაკი პო-
რწყულია და სოთად დაგვიტოლია.
თავაზინი წყნარული დახლოდანი
გომსამინდობებით შვებით, ცოც-
ხალით, შემწვარი ვაითით, გრული
კართანახლოთ.

ლაგოდეხელი კოლმეორნიები, კო-
ბაზოელი ლეიგბ, ვაიბო მზრის ის-
კოლები და ბამკერტელი კახაკები
ჩვილობრზე ამ დუქანთან ისვენე-
ბენ, ცხენებს ყვალს ასმედე, ურჩა-
სდების საპავეს, თითონაც იგრილ-
ბინ გულს ცოვი კახურით.

აქედან ცხადად მოსჩანს დაღესტ-
ნის ლურჯი ბუმბერაზები.

ზაფხულში, როდესაც ალაზნის ვე-
ლი სიხისაგან არის გათანგული, ის
მთები თითქმის ფიგლს იდენდნენ.

სალაზნის ხიდის (ტფილისი) მშენებლობა

სადღურის ხიდის მშენებლობა ჩქარი ტემპით ვითარდება. მეორე თლის ქარგი-
ლები დამთავრდა. ამჟამად სწარმოებს დაბეტონება. უახლოეს ხანში მშენებლობაზე
დაწყდება პირობა-მქანდურის ხასითის სემპობით. მტყვის მარცხენა ნაპირის
მამაღლებლად შექანიკური წესით — მოღებში გატარებული იქნება მარჯვენა ნა-
პირზე ამართული კლდე. ს.ქ. კ. 3. (ბ) ტფილისის კომიტეტის დადგენილებით
ხიდის მშენებლობა დამთავრებული უნდა იქნეს 1934 წ. ნოემბრისათვის
სურათზე: სადღურის ხიდის მშენებლობის საერო ხედი.

ფოტო: ტბლოროფს.

სქელი ოხშივარით არიან გარემო-
ცულინი.

თეთრი ნისლები შეთქმულგებოვით
დაცვავენ ზეიადი მთების ტყან
კალთებსა, ჩამოქიბოლი ნიუქებსა და
დაქანებულ ფეროვებზე.

თვალს გარყვებს, ამ დროს ეს მთე-
ბი ეტყვენებიან მართლაც ცისა და
ქვეყნის შუა დაკიდოლში.

ალაზნა ამ ადგილამ დინჯია და
მორჩილი. ის მდორედ და უხმოდ
მიატბორებს ლაფიან სითხეს თავის
ფართო, რბილ კალაპატში.

ნუ თუ ეს ალაზანია?
თქვენ ვიღარ იცნობთ კახეთისა

მშენებებს, ცისფერს, ანკარად მოჩ-
ნილი მდინარეს, როგორც არის,
თუ გინახავთ ის, თიღაის ზემოდ,
თუნდაც ულაკარდის მახლობლად.
გაყურებულ მიზლანხნება ამ არე-
მარეში ალაზანი.

სოცილანი ბუტბორით ჩაუდის გან
თქმული ქსათურის ბებერ მუხებსა და
მაოვეს.

თიღსლაც გაუგალი და უღრან
ტვერი, ქიაურის ტყე საეკ ირმე-
ბით, გარეული ღორით და ფრინვე-
ლით, გზატკეცილის მახლობელ მ-
დამოგეში იხლა სრულოად გააფუ-
ლა და გაჩანაგებული.

საქ. კ. პ. (ბ) 80-17 პარტნიორობა ახვ. ს. ორჯონიძის ტრიბუნაზე

გზის გაყოლებით აჭა-იქ დაჩრდი-
ლან ტოტეგ-მაროვიანი და ტანხორ-
ციანი ბებერი მუხები.

მანდაშულობისაგან ალაგალავ
შეშმაბრი მსლაავრი შტოები ვალაი-
თებს ზეცაში აუტყვირიან, თითქოს
უხაზღვრო სივრცეს იღებულ საჩუქ-
დურს შეღალადებინო.

ვაცდებით თუ არა ხილს, ორიოდ
კილომეტრის შემდეგ ლავოდების
გზატყვეცილიდან მარჯვნივ ვიწრო,
სასოფლო გზა გადისკლანჩება.

ეს გზა გაგატარებთ ივანოვკას,
რუს კოლმეურნიეთა სოფელს, რომე-
ლიც ახალშენს წარმოადგენს, ისე
როგორც მის შემდეგ მდებარე ბეშ-
კნტი, ენა ახალ-წლიანოვკათ წო-
დებულ და დასახლებული ჩრდილო
კავკასიიდან გადმოსული კახაკებით.

ესეც კოლმეურნიებაა. ბეშკარის ყუ-
რადლებს ის იპყრობს შუა სოფელ
ზე გაჭრილი ერთი ფართო ქუჩით,
რომელსაც ორივე მხრივ წყებად მი-
ყვებიან სუფთა, თითოი კართ ნა-
ლსი რუსული ოდები, პატარა კოპ-
რა ეზოებით, ბოსტნებით და ნაშ-
რალით, ეზოებში მოსახსნ კები და
თხიბთ ნაშენი პატარა ფურნიები.

თანჯრებს თეთრად მოქათბათე
ახლი ფარდები აქვთ ჩამოფარებუ-
ლი. ბეგრანებ ყვავადებიანი ქოთნი-
ბიც კი არის გამოღებული, გრძნობთ.
რომ შიგნით ოთახებში განსაკუთრ-
ბული გულშოდვიანებით (ცავენ სი-
სუფთავეს.

კოლმეურნიეობას მიძღარი, ტყეა-
ფილი იერი ადევს.

ბეშკენტლები შეძლებულ კოლ-
მეურნიეობათ ითვისებინა ლავოდების
რაიონში.

ბეშკენტიდან გვარიან მანძილს აა
ივლით.

პატარა მდინარის, შვიდმბას ტა-
ტზე, რომელიც ტბორიან ალაზნის მი-
ნიატურულ ვარიაციას წარმოადგენს,
ბოვირად მთელი ხეებიან არიდგარ-
მო გადებულთ.

ბოვირს გადახვალთ თუ არა, სოფ-
ლის ორღობეში აღმოჩნდებით.

ეს სოფელი ებრაელთა კოლმეტ-
რია.

3.

წითელგორის ამოვლ ნუ დაუწყებთ
ძიენს ძველი საქართველოს გეოგ-
რაფულ რუქაზე.

ნუ მოხმებნით ვახუშტის ისტორია
აში. ვერც მეფის არმიის შტაბის რუ-
ქა გაგვიწევთ ამ მხრივ რაიმე საშ-
ხურს.

წითელი გორა არსადა აღნიშნუ-
ლი.

მას ისტორია არა აქვს.

პირველი ადამიანი, რომელიც ამ
სოფელში დაიბადა, დღეს სულ ხუ-
თიოდელ წლის თუ იქნება; ის ჯერ
კიდევ უნიფხვლ დატანტალებს; მას
პირველი ძეგლები ჯერ არც კი მო-
უწყვლია.

წითელგორის ისტორია არა აქვს.

და ამვე დროს მას აქვს კიდევ ეს
ისტორია.

ეს არის მომთხილავი, საოცარი და
დაუჯერებელი ისტორია, ადამიანის
ფსიქიკის, ხასიათის ფიზიკური ტიპის
გარდაქმნის დროის მცირე მან-
ძილზე.

წითელგორის ებრაელთა არტელას
პატარა თავგადასავალში მოჩანს ოქ-
ტომბრის დიად ეპოქის სახე, ისევე
ცხადათ და ხელსახებად, როგორც
ხალხის ღეროზე ნაშის ერთ მივწე-
ვამოტრთის გარებუნებისა და მოგლე-
ნების მკაფიო და გარკვეული ანა-
რეკლია.

ის, რაც ხდება გრანდიოზულად,
მილიონიანი მშტაბით დედამიწის
ერთ მეექვსედზე—ადამიანთა ცხოვ-
რების და ფსიქიკის სოციალისტური
გარდაქმნა,—თავისი მინიატურული
სახით, მგარამ საოცარი თვალბალი-
ვობით სწარმოებს აქაც, ამ შიგრი-
ნელ სოფელში, რომელიც განაპირე-
ბულა ათასწლოვან ტყეებსა, ცბო-
რიან მდინარეებსა და ყვითლად მო-
შრილივ შამხარებს შორის.

ეს სოფელი მდებარეობს წნორის
წყალიდან ოციოდე კილომეტრის
მანძილზე; ზანტად შევლემარე ალა-
ზნის გაღმა, ჭიაურისა და ბეშკენტის
აღმოსავლიეთით.

ძველად აქ გაუვალი, უღრანი ტე-
ვრი იყო.
მაგამ ხუთი წლის წინად აქ წა-
ჩქა პირველი მუხა.

სამ. კ. კ. (ბ) 85-17 ყრილობა ახს. მოღობოში ტრიაუნავს.

ქობიდან ამოვიდა პირველი ბოლა დაიყვანა ძალმა. აღმაინებნს პირველად დაიწყეს ცხოვრება ამ უღაბურ არეობაში. წითელგორის სასოფლო-სამეურნეო არტილი პიტარა, წითელ წერტილად აღიბეჭდა საქართველოს ქობიკად დიულ რუქაზე. ეს იყო ქართველ ებრაელთა პირველი კოლმეურნეობა.

4.

წითელგორის კოლმეურნეობა დღეს არ არის. აქ სულ ორმოცდაათობა მეტო კომლი ითვლება. აქედან ექვსი კომლი საიდვანდაც მოსული რუსეთია. დანარჩენი—ებრაელები. კოლექტში ორას ოცი სულია მუშა-ხელი ოთხმოცი კაცი. წინად კი უფრო მეტი იყო.

მაგრამ ეს „მეტი“ კოლმეურნეობამ, როცა დრო იყო ზედმეტ ხორცად მიიჩნია და მოიშორა თავის წრიდან. ჩვეულებრივად, მეტად ნაცნობი ამბავი მოხდა.

კლასობრივმა ბრძოლამ წითელგორის კოლმეურნეობაც იჩინა თავი.

მეტირმა აქ კოლექტივის სრულიად მიუღიანდელი მხრიდან შემოიღო. ვინ იფიქრებდა, ან და როგორ წარმოიდგინდნენ წითელგორის კოლმეურნეობა, რომ ამ სიხარულით და იმედებით აღსავსე დღეებში, დაუსცემარი შრომით ვართულებნი, ისინი თავის წრეშივე ამოიჩინდნენ ნიღბ აფარებული ჯერს.

მაგრამ აღმოჩინეს, ვერაფერ მეტიერ ქურდობის, სიმულაციის, ზარბაზონის გზით (ჯილოზა ახალი ცხოვრების ინტუიხისტების მიერ დაწყებული საქმის ჩაშლის). საუკუნეთა მანძილზე დაგროვილმა ბოლშემ და სიწმარემ სიბრძნე დაქნა-ღიბელ მრისხანებად ამოხეთქა მშინ.

და კოლექტივმაც არ დაინდო მოლაღატევი.

მან გააძევა მავალითად თავისი წრელები ახალგაზრდა მიხილ მანქარაშიც.

საქართველოს „მემსა“ წითელგორელებს ძვირფასა საჩუქარი გამოუგზავნა. ეს იყო ტრაქტორი, კოლმეურნეთა ნატურისა და ოცნების საგანი წლების განმავლობაში.

ვაიხარა კოლექტივმა. წელში გასწორდნენ. სიმხნევე მუშაობათ:

ვინ დღეიწყევს იმ სამახსოვრო დღეს, როცა ტრაქტორი შემოვიდა პირველად კოლექტივში. მიეღი სოფელი გაიკვირა მარა-გზაზე მის შესახვედრად.

ზემოთ შემოუძღვენ მანქანას. ბავშვებს ყვირითა და კნეტურით მოსდევდნენ. ახალგაზრდები, მოხუცებულები, ბავშვანი ქალები ვარს უხეოდნ მანქანას, ხელით სიწვედნენ, ცალსრებოდნენ.

ხუთი წლის ფერიაში, რომელიც ცელქობისთვის მეტსახელია „სატა-

ნა“-ს. ემხიან, ტრაქტორის ქვეშავე შეძირა. ცოტა დააკლდა და მანქანამ წუთსოფელს არ გაშინა. მან მოსუენიარია.

მიღებული ტრაქტორი ახალგაზრდა მიხილ მანქარაზეგლს ჩააბარეს. სატრაქტორო კოსები მას ლაგოდენში ქონდა დამთავრებული. ახალგაზრდას სული მიდიდა, სანამ კოლექტივი მანქანას მიიღებდა მოუსყუნად დააბოტებდა, გული ეთანადრებოდა და აი ნატურაც შეუსრულდა.

ახალგაზრდა მიხილი დასვეს ტრაქტორზე. ცუღლუტი იყო, მაგრამ სოფელს იფიქრა, იფერ ყმწველია, დაინფლებია, ქუყით გაუძღვება თავის საქმესო.

პირველ ხანებში მსხილი მართლაც მოინდომებული იყო. გულმოდგინოთ უფლია მანქანას. ბიჭვითა და მუშაობდა, დღე და ღამე არ შორდებოდა მას.

მაგრამ ვაგიდა დრო. მიხილმა ტრაქტორზე გული აიკრუა.

მიხილმა ახალგაზრდას თავარება სიციხეში დილიდან საღამომდე მინდორში მუშაობა.

აღარც ტრაქტორს უფლიდა, შემორახიხადებოდა თუ არა სოფელში, გადმხატებოდა საჯდომიდან და ტრაქტორს ზედაც აფარ შეხედავია. ისე გასწვიდა შინისაკენ.

მწირად მიუტოვებია მიხილი ტრაქტორი ტალხში. წვიმაში, ფეხებზედაც არ ეყიდა, რაც უნდა ის დამართოდა.

— ბიუ, შიშა, ქუყით მოვიარე საქმეს,—აიგებდა მიხილი დაინიღო ცუღლუტ ტრაქტორისტს,—ისე იცოცხლე, მამაშელორად გეუბნები, დამჯერო! ვანა იმიტომ ჩაებათა ხალხმა ეს ტრაქტორი, რომ გაათუქო და გაათხოვო? ვაი შენ! ვაი შენ! ბრაზობდა მოხუცი, როდესაც თავედი, პასუხის ნაცვლიად, უხას ორქვამ მოპყვებოდა.

არც კოლმეურნეობის თავმჯდომარის მოადგილე რომ-ხაიმი იყო კახორელი. მან, კოლმეურნეობის თავმჯდომარის დაუსუენარმა მოადგილემ,—ქარად იცოდა რაც ეკარგებოდა ზარბაზსა და თავაგდებულ ყმწველს. მაგრამ ითმინდა მან ბეკუჯერი დაიბარა კანტორაში და ვაფერთახოდა ტრაქტორისტი.

არ ირწოდა უკალტურის ზომბახსათვის მიემართა: ხინაც არ იყო დამთავრებული. არც სხვე ვინმე შესაფერისი ახალგაზრდა იმუღებოდა ხელდახელ.

გამორჩეულები იყო მაგრამ ხმის აღარ იღებდა.

ერთი საომოს, როდესაც მოშეხაიმი პრიადირებოთან თათბირობდა, კანტორის კიბეზე გულდახეთქილი სარტანა ამოვიდა.

(ქვიზნარი, როგორც ჩვეულებრივ, გაუზნებული ქონდა, თმები განერა-

ლი, ცალი ხელით ღიშოწყვეტილი მოკლე შარვალი ეჭირა, რომ არ ჩავარდნიდა, მეორე ხელში მზისუბნისა ნახევრად ამოკეცილი თაველი.

— ძა მოშე, მოშე-ხაიმი! — შეგვირა ბავშვმა. მან თვალი შეავლო ვალოცებთ თავმჯდომარის მიაღიღეს და ბრავადიანის. წუთი წუთით და-აყუანა და შემდეგ ხელს, ოდნავ გასაგონი ხმით, თითქოს ეშინიან, სხამ არაინ გამიგონოსო წაიღულნა:

— მიშე... ტრაქტორი დაამტკრიო. ბავშვები მყსენ მიბრუნდა. დაეშვა კიბეზე და წნავივით გაიჭრა გზოდან.

სახტად დარჩენილებს. უკვე შორიდან მოეხმათ ბავშის ყვირილი:

— ტრაქტორი გაქცა! ტრაქტორი გაქცა!...

იყო რაღაც შემადარწუნებელი ბავშს ამ გულშეკრული მახილი მის წმინდა ველსა და გონებას იტაცებდა ეს მიუთლოდელი ამბავი; რომლის მნახველობა და შედეგი მთავის გაუგებარი რჩებოდა; მიხედროლი იყო მხოლოდ, რომ ეს შემთხვევა უდიდეს შთაბეჭდილებას მოახდენდა „ძიებზე“.

და მოახდინა კიდევ.

მოშე-ხაიმი შრომა-ღვებების წესხა საქაროდ უჯრაში შევადო და ვარც გამავარდა.

სოფლის ბოლოზე, ზოგიერთან ხალხი შვგროვილიყო და ყაყანებდა.

მოშე და ბრავადიერები სიბილით გაემუტრენ. წამში შემთხვევის ადგილზე გაჩნდნენ.

ბოშის პირს, მაღალ ანწლებში, გლომით ხოჭოსავით გარინდებულოყო ეანჭმერეული და ახალი ტალახით დასერილი ტრაქტორი, ანწლებში ჩამალულ ლოდებზე ცხერიანიხეთილი. იდგა უპრავად და უსიციოცხლო. დღესატელის თითქოს გული წასვლოდა და აღარ ესმოდა მოგროვნულ ჯამათის არეული ყვირილი, ლინებდა, წუწუნებდა.

— არ გამბობდი, არ გამბობდი, რომ მიხრევილი ხეირს არ დაგვაყარო მთქო... — იძახდა გულმოსულობით ათრთოლებული მოხუცი დანიელი.

— მე რა ექნა, რა — იმართლებდა თავს გავფრთხილებ ტრაქტორისტი. — საჭე შემიტრიალდა. რა ვიციოდი. თუ იქ ქვა დამხედებოდა.

ბავშვები გოკუნებში დაძვროდნენ ბურღებში, „სატანამ“ მიღერი მოახეზა, რომ ბოლოს მინც ტრაქტორის საჯლომზე მოეცა და საქებს დაუსწყო წავლებდა.

აყოფა კრიხელმა ყურით ჩამოათრია ძირს ონავარი.

ენ ივის, გავივს წლები და აქნებ საბინს, უკვე მოღვებულ ვეცატას, თითონ აყოფა კრიხელი შეცხევისი პირველი: ტრაქტორზე დაბრძადა და იმუშავიყო.

გელა კა, ყურტი ცეცხლოკიდებულ სატანა გაბტული ავტორდა ლობეს და ტრელებს ყლავად.

კოლმეურნობის სავთო კრებამ თითებზე ჩამოთვალა მიხელი მანაშე რაშელის ყველა კაი ცაცობა.

გაბსენეს რაი ცილდენ. იყაყანეს, იმჯავებს, დიდ დალაშებს, ბოლოს კომჯემირის უჯრედის სახელით მიწა იოსებაშელობა წაიკითხა რეზულუციის პრეექტი.

მანაშერაშელი გაიძვეს კოლმეურნობიდან, როგორც ზარმატი, გუუსრობებელი ცელღუტი და მამენტული საერთო წმინდა საქმისა.

ადელი არ იყო ამ დადგენილების გამოტანა კოლმეურნობისათვის, მაგარა სხვაგვარად მის არ შედეგო მოკეტულიყო.

„ასევე სისტეკი და შეუბრალებელი აღმოჩნდა კოლექტივი სიმულანტკობა ივანიშვილისადმი.“

არ დანდო ქურდები: სიმონ გრებეოვი და ვაბერილ ბორიდჩენიყო.

თავიდან მოიცილა დათა მამის-თვალაშეიცილა, რომლსაც არ მოსწონდა პატრიარხის შრომა და ძველი „ხელობა“ დაიწყო. საეკოლანიტე გააძვეტი კოლმეურნობიდან.

სასუტხოვო მოსავალი მიიღო წელს კოლექტივმა.

შრომა არ დაუზოგიათ. დიდი და პატარა მინდორში იყო გასული. ტაროსმა; მიწამ და შრომის გონიერმა ორგანიზაციამ — სანარო სისტემამ, უშვად დააჯლოდვა გამარჯე მუშაკები.

კოლექტივის სარგებლობაში გამოყოფილი ფართობის რაოდენობა. აქ შედის ტუიანი, ქობიანი და გამოსადღები მიწები, — უდრის შვიდას პექტარს.

— ამ რაოდენობიდან, — ამბობს მოშხამი პაპისიმედაშვილი, — და „ჩოთქი“ ორ პარალელურ მავთულზე თამაშქოსავან გაყვითლებული თითებიან ავდებს თხილის გულისოდენა მარცვლებს, — კულტურების დასათესად ვარჯისი იყო მხოლოდ ორმოცდაექვსი პექტარი.

სასოფლო საბჭომ კოლექტივის ერთი წლით ათხოვა ბეშქენის ნასეცხნი ფართობი ოცდაექვსი პექტარი.

ამ მიწებზე დაითეს პური, თამაქი, მუსუნუშხირა და სინინი;

სხეილი მოსავალი ჯერ არ ახსოვს კოლექტივს.

მარტო თამაქი ათას ფუტს უდრიდა. პური სამიათას ფუტზე მეტს, სექტემბერში უკვე განაწილებული

ქონდათ მოსავალი შეიდი თვისა ავგისტობდ.

შრომა დიდზე თვითეულ კოსტურებს სანი კილო პური შეხვდა.

სამწალოდ თვათეულ კოლმეურნო კომსამ შეიდი თვეში 45 ფუთი პური ერყო. იყო ისეთი კომსი, რომლის წილმა 80 ფუთივე დაიწყო.

ეს კი ყოველგვარ მოლოდინს, ავარტებდა.

არასოდეს არ ღირსებია კახელ ებრაელს თავის ბელღში ამდენი პური. თუმცა მას არც ეს ბელღი გააჩნდა რიდენსე.

კოლმეურნებები აღტაცებული იყვნენ.

ისინი შეძლებულ ცხოვრების გზას დაადვენ.

6.

მთავარი კულტურა კოლმეურნობის კოლმეურნობაში თამაშქოა.

ეს არის საერთოდ წამყვანი კულტურა მთელ ლავოდების რაიონში.

წითელგორის გზავლეთა ყურადღებაც უმთავრესად ამ მცენარეზე იყო მჭერბებული.

თამაქოს თვისის საკონტროლო ციფრად წელს მათ ოცი პექტარი ქონდათ მიცემული.

წითელგორელებმა გადასწყვიტეს ეს დავალება მრწყინვით შეეხრელებინათ და მავალით მიეცათ მთელი რაიონის კოლმეურნობისათვის. არ დაუზოგიათ თავი. თავის დროზე მოუვარეს სათეს დროულად ვადარავს თამაქოს ნერგები, დროულად შეგებეს.

რაღაც თავდავიწყებით, გააფთრებით და საოცარი ყინით იბრძოდნენ წითელგორელები.

მთელი მუშახელი, 81 კაცი, ზაფხულის განმავლობაში წაავგავდნენ აზრით გამსქვალულ და ახმურებულ მეზობლ პატალიონს, რომელიც გახლებით გებრძოდა მიწას. მოხუცები, ქალები, ბავშვები, ყველანი, მონაწილეობდნენ ამ არანახულ და უშავალით შეტევამ.

ბოლოს მიიღეს თამაქოს კრეფის დამთავრების ვადამაც.

ახლოდებდა 5 სექტემბერი.

მაგარა აღაზნის ველის ქობებმა დასცადა ზემოკახეთის მკვიდრნი.

სამინელმა, უნახავმა მაღარიამ ცელივით მოითმა ხალხი. ვახურებულ მეშხობის დროს ციგამ-ციგებლად დარია ხელი გზავლებს: სამი მეორეხედი მუშახელისა ლოვინად ჩავარდა.

კოლექტივის ვამებობა არ დაიბნა აფრინეს ცაცებე მახლობლ სოფლებში, ბეშქენებში, ქიარში, იშოვებ მუშახელს, გაიასკეცეს ენერგია და მოსავალი მარც აიღეს. სამახსოვრო იყო ეს დღეები.

გააცივებდა კოლომურებს ყანაში, აკანკალავდა, გაფთვიებული წამოვიდა და შინ, ჩავმობოდა ლოგინში და საბოძით თრთოდა ოხვრით და ვაბით. შემდეგ გატყლული ოვლი მიიღწია, დაშმეღებოდა, ძალას მოიკრეფდა და ვამბობდა ისევ თამაქოს საკრებში მხოლოდ ამ უმეგალითი ენერჯის, ნებისყოფითა და ენთუზიაზმით აიხსნება, რომ წითელ გორის გზაზე ლემბა ველაზე დაამთავრეს თამაქოს კრება, მისავალი მოზიდეს შინ და გაავსეს უსარმაზარო, თამაქოს შესახად და ვასახმობად ავებული ფიტურული შერბა.

5 სექტემბერს, საღამოს, კოლომურებში გამარჯვებული ბრუნდებოდნენ თამაქოს კრებულნი.

წინ მიუძღოდათ ერთადერთი საკრებო კოლექტივი — დილი.

ბრავა-ბრუვით, ხნაურით, ყიფინით და სიმღერით, ხელიხელ გადახვეული, საკნმ მისხნილი, თმზე აბურღულნი და ოვლიანები მიდიოდნენ ისინი, ასე ბრუნდებოდნენ გამარჯვებულნი ბრძოლის ველიდან.

ბავშვები მორბოდნენ წინ, პირში კეახისა ფითლის დეროებიდან გამოჭრილი ხალამურები ეზარბათ და ვაბთილი ზულით ავრტყდნენ არამარს.

წითელგორლებმა ბრწყინვალედ გაიხარებინეს.

თამაქოს მოსვლის დროზე აკრფვისათვის მათი კოლექტივი შეტრახილი იქნა ლავოდების რაიონის წითელ დაფაზე.

სამი დღის შემდეგ მოვიდა ფურგანი და ფოსტა მიიტანა. ამ ფოსტაში იერა ერთი წერილიც. ეს იყო საოკარი წერილი. არა, ეს იყო პატარა პოემა, დაწერილი უბრალო, ჩვეულებრივი სიტყვებით, მაგრამ ახლავს გასათვარი საყვარულით, რწმენით, მსურველობით.

ეს იყო პოემა შრომის დიად ეფოსზე. ის ეკუთვნოდა პოლიტგანის უფროსს.

სალამოზე პიონერმა, ათი წლის რუბინა ქირობამიღლიმა, მოიტანა, თავისი მანარა და კოპერატორის, პიონიდან დაუტარა.

კოლექტივის თავმჯდომარემ — მიხეილ იოსებაშვილმა, მიიწვია კოლომურენათა კრება.

შვარტიანი ფარნის შოქზე მან ამოკრეფით, იწლა, გამბულღ წყაყითა პოლიტგანის ბლოკნარტის ფურცლებზე ნაქაჩეველ დაწერილი ბარათი.

„ძვირფასო ამანაგებო — სწერ-

და კოლომურენებს ბოლშევიკური მინდებრების სარდლი, — დილი სიამოვნებით და სიხარულით. გავიდა თქვენი გამარჯვება. თქვენმა კოლექტივმა თამაქოს ტეხის ვეგმა შეასრულა 5 სექტემბერს, დღის 12 საათზე, მაშასადამე თქვენ თქვენი ვალი პარტიის და მთავრობის წინაშე შეასრულეთ და არ შეარცხინეთ ჩვენი რაიონი ყველა 116 კოლექტივი. ესლა თქვენი ვალი:

1. მიღებულ დიდ მღღობა თამაქოს მოსავალი კარგათ მოიკრათ, ში ილი ქასტიკი ზომები თამაქოს ფაფარდული (ხარაია) დიცივეთ ხანძარი სათან — ფარდულითა უნდა იდგეს კასრა (ზოჩკა) წყლით. უნდა იქმეს დადგენული რამოდენიმე ველა და ფარდულიში სასტრუქათ უნდა იქნას წყრალული თამაქოს მოწევა.

2) რომ არ განვიორღეს შარშანდელი ისტორია, ფარდული უნდა იქნას დაუკლი. შემოვილილი-შემოვილი, რომ ქაირი შუგ არ სერიორბდეს — შე მოილოვა თქვენ იციით. არც ისე ძნელი საქმეა, — გებრითი, სინდონიან თამაქოს კემპეტი და სხვა — თორეშ შეიძლება თამაქა ვაფუქდეს დაობდეს.

ამანავებო ჩვენ ღრმადა ვართ და რწმუნებოდა, რომ იმ დარახზულობას, იმ შეწებებს, იმ სიყვარულს პარტიის და მოელ შრომელთა ხელადის ამხ. სტალინის მიზართი — რომელიც ვამოიხინეთ თამაქოს დაკვირვებებს დროს — თქვენ უფრო მეტად გამოიჩინეთ საწმეზღობო ხენა-თქვის დროს.

როგორ მიმდინარებთ თქვენთან თე სისის გამოყოფა, გაწმენა, მოწამელა, სასოფლო-სამეურნეო იარათების რემონტი, მწლე მუშა-საქონელის გამოყოფა და შისი გადაყვანა გამბორებულ კვებაზე — დასვენება?

უნდა გამალოთ ფართით შეჯიბრი ბრავადების და როგოლების შორის, გამოიყენეთ ყველა ძალემა — შეგებოლიეთ ზარმაჯ თაღლითან (მათი შეკრება მაზონება 124 ან თვეს).

ველით თქვენ ლეღვატებს როგორც დამკვირვებთა ბრავადებ (შესაღება 22 ან თვეს) ავრ თვე ზარმაჯთა კონფერენციებზე.

სიტყვა, კულაქური ლაპარაკი ეითომე მკეთათ ზარმაჯები არ არის, შოგს არ უნდა შეგებოლიო ზარმაჯ — კულაკის ხანის გამაპარებელს — ასეთი ხალხი კოლექტივის მტერია — ისინი უნდა მოვაშროთ კოლექტივის.

ვისურვებთ დიდ მიღწეებას ათი. სტალინის ისტორიულ ლოზუნგის გამბორკილებების საქმეში: „გაფართოვდა კოლომურენ-შემღმუნელი“.

შურვალე საღამი ყველა თქვენ დამკვირვებ ამანაგებს — ტალბეს, ბავშებს, მამაკეტებს.

ასე სწერდა პოლიტგანყოფილებმა უფროსი.

მღუსტარეთ ვანახული და ყურგამხელილებული ისმენდენ კოლომურენები თეთიოვლი სიტყვას.

აქ იყვენ ყველანი, თავისი ცოლებით, ბავშვებით.

აქ იყო იკობა დანიელაშვილი და მოხუცი დანიელ პაისიშვილაშვილი, ვერანაქ კრახინი და არონ ოსიშვილაშვილი, იონა მამისთავლაშვილი და პატარა არბიჯა ელაშვილი. აქ იყენ ნენი სარა და ხანია, ხანა და აბრაშკა. აქ იყენ ყველანი.

თავმჯდომარემ ვათავა წერილის კატეხა. ფრთხილად დაკეცა და შეინახა უბეში.

კოლომურენები კარგა ხანს სტრუდენ, რალეკ უთმეილი დაიად გრძობას ატყებდა თანდათან მათ ვუღუბეს. ბურანმა წასულნი. მოგვალელები მოვიდნენ უთმეილი ოცებანი.

ლურჯი ალანის დამე ესტარა ვრკული არემბანი. ვარსკვლავებით მოიკრივე (ს დაციმციმებდა თავზე ქვეყანას).

და ამ მყუდრო დამეში, მილიად ზრიკინებით ტეხილად მოღაღენე ამეში, თითქმის იბაღებოდეს რალეკ განამდე უტეხობი, უჩვეული, დიდი განცედა ახალი ცხოვლებისა, საოვრად ხელსაზები ნაწეღობა სიკვდილის აზრისა და ქეშმარტების სიღრმეში.

რაკომიდე ისინი ფიქობდნენ წასულზე.

ინი ისიც, ბნელ, ვანუთიხად საუკუნეთა სიწმინდან. ასეულ მათ წინა პრებს რამდენი ამეგარი საამო და ლეკავილოვანი ქამეღი გათურნებით კენსით და ვარამით... მათ, — წარსულში დაკარგულ უსახელი და უსახულავ ათასებს, რომლებიც იყვენ უბნარონი, მიუსათარნი, უიღაჯარი თვალცრემლიანი...

ესლა მათ გულეღმში ისაღვურებდა იმეღიანი გრძობა ხვალისდელი დღისა. ღრმა დაჯერებული ოპტიზმი მიმავლის.

ეს სიტყვები, რომლებიც მათ მიმინებინ, ეს მტიკე ურეივი მტრინევილი და სამეღო სიტყვები ვაჭუნევა დაიდა პარტიას, რომელმაც მიესვა მათ მიწა და ტრაქტორი, მინაურკრებადა შრომის ბენარო და სულს ენურვება, რწმენა ბუნდორი, შეძლებული ცხოვრებისა, რომელიც დიდი წყაღდეს, გაგრძელებება ხვალ და იქნება მარადის.

და ამ მასს სიტყვებში, ამ ლურჯ და უღაბურ დამეში, მათი გულეღმი იესუნდა მოულოდინელი. ჯერ არ განცდილი სიხარულია. მეთი ფართოდ გაზეული თვლები კი ბედნიერებას ცრეულებით.

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

რ ი ო ნ ი *

ზრიდონ ნაროუშვილი

„რა მუქი იყო ჩვენი დიხი, ჩვენ ერთხელ მშვიდად ვერ დავიძინეთ,— ამბობდა ბრძენი სიღრბასილი — სიბერის ხანში შესული მამიდა.“

„გვამ წინაპართა ქვევრის რიანდი და საუკუნე მე განწირული: არავინ ზის აქ ჩემი ყიდიის, არავის ესმის ჩემი ჩინური...“

„ვცამ, საღღერძელო დე, იყოს მისი, ვინც აამწვანა ნაპირი ზღვისი, ვინც გააჩინა მზე მარადისი და მნათობები მოისხა ცისი, თვალბო მოგვცა ჩვენ სანატრისი— ვიხილოთ ყოველ ღამით და დღისით ყინულოვანი მწვერვალი მთისი და სიდიადე მახლობელ ტყისი —“

ვინც მიწას პირველ დაადგა ფეხი და სივდილამდი იმოგზაურა, ვინც გაიფანა პირველად მები უძირო ზღვები აახმაურა;

ვინც იმ თავითვე იყო წნაით აშენა ყინულოვანი მთანი, ვინც დაუშინა სტეცა და წვიმა და დასცვლა პირველად ტანი...“

ვინც გააღო სიტყვა პირველად თქვა და

აილო, მოძმეს ესროლა ქვა და ვისაც პირველი ნასროლი მოხვდა და უპატრონო პირველი მოკვდა;

ვინც ქვა გაათალა უხსოვარ ხნისი და მოთაბრა იარლი სხვისი, ვინც ნახა პირველ ამოსულა მზისი— ვცამე, საღღერძელო დე, იყოს მისი.

ვინც სიყვარული პირველ დალოცა, პირველად ტრფობის მოელოცა, იყო დღევილი და საბრალოცა

დაეცა როგორც ღვინისგან მიფრალი.

დაეცა ყოვლად შესაბრალოსი ერთი, ეწემა მრავალი გზება, ბოლოს მოიგო გული ქალისი სხეთლისანდი სულის ნღობა.

ვინც დაიმონა უძირო ტრფობა მკერდვანიერის და ვიფრ თმისი, ვინც ვაფი ქვეყნად პირველად შობა ვცამე, საღღერძელო დე იყოს მისი.

ვინც თქვა პირველი იგავარაკი და უბოლოო ზნაპარი ტკბილი, ვინც მარხვის შემდეგ დაეცა ზვარაკი და შემწვარს პირველ დაადგა კბილი

ვინც ვაზი დარგო და მოსალხინო შავიფლა მტევნის შვახი ზელი, ვინც ქვევრები და საწნახელი წყვილიდ ღამისფერ ღვინით მქსნარე ქონდა და ეგვა მამაპაპური მარანი ზნელი, თვით არ მწუხარე იყო და პირველ გატეხა პური...“

ვინც შუბლ გახსნილი იყო და თურძე

სხეთუს ეფარა ნაბლის თექა, ვინც მოგვეგობდა შინისკენ ჟრამებს და ვინც პირველი ურმული ჩქა... ვინც კიდევ ბეგერი არ დაიფიწვა წინაპართა და დეაწლი მამისი, ვინც არ დაუთმო მეზობელს მიწა— ვცამე, საღღერძელო დე, იყოს მისი.

ვინც პირველ მიხვდა ციხოსის გაჩენას

აქცია ნაყრად ფიჩხნი ხისანი, ვინც სასწაული მოძმეს აჩვენა, და ვინც პირველად იყო მისანი...“

როდესაც ხეებს მოედო ალი ზეციდან შავი მჭარტლი (ვივოდა, იგი მირბოდა შიშით ფეტიჩურთალი— ცეცხლთ ტყეებში ააწიოცა

ვინც საღმე რკინა პირველად ნახა, ლითონი პირველ ვინც აადღრა, და პირველ ქედვა ვინც განიზრახა— შეიქნა ძვეყნად მკედელი ჯგუზა— საღ პირველ ნაჯახს ტყემ შემოსხხა

როცა წაიქცა პირველი მუხა, ვინც გაოცებულ გაალო ხახა როცა ხმად ხევით ამოქუჩხა — როცა შეძლო პირველ წაქცევა ხისი, ვცამე, საღღერძელო დე იყოს მისი.

ვინც საწისქვილე გათხარა არხი, საღ პირველ, ქვემის ტრიალი მოხდა, ვინც პირველ ხური იყო და სახლი ააგო მუხის ხისგან კახტა... ვინც გააჩინა, „ჩემი“ და „სხვისი“— ვცამე, საღღერძელო დე იყოს მისი.

ვინც პირველ იყო გულგანახარი, შრომაში დალილი, და მოხდენილი, ვინც პირველ უღელს შეგა ხარი— შეგება მინდორს ალიონ დლით— დაეცა პირველ სხივილი მზისი— ვცამე, საღღერძელო დე იყოს მისი.

ვინც როოსს პირველ ესროლა ბადე, პირველ ჩემებურ ხელობას მიყო, ვინც ვარენილა მართალი ცამდე — პირველყოფილი მეთვეზე იყო — პირველ დაიწყო გათუვდა ვაზისი — ვცამე, საღღერძელო დე იყოს მისი.

ვინც ატრიალა წისქვილი ქართი, ვინც ისეული შირისა ფრთები, — რა ევლურ ტენზე ყოფილა მჯდარი იგება ზორი მან ნადირისი — ვცამე, საღღერძელო დე იყოს მისი.

ვინც პირველ ქსოვა და პირველ კერა ოჯახის ზურგი შემოსა მუშა, ვისაც როონის პირ ქონდა კერა დღემდი და მიღვმა არ ამოუშრა.

* თავი პოემილან.

მისალმება მემტხისადმი

ვარლამ რუხიანი

მასთვის მეტეხო, შენს კედელთ შორის, საღ დღეა შორი არად ზნდა ტემა, ისტადა წყევი, მეტარა შორით— ვიკედ და სკელედა სულს ვადარევა, რომ გაეძეცილი ფიქრთა შენ შედრეგს, ნესტარ კელებს ვესკოლი თვალბო, ვიკედრე ოპოლებს — ამ ციხის ქედნებს— დაბეზულ გულთა ზრცხეთთა აღებს: —
„მეცა მაღლიფე—ტლითა დაშქარი, ომი აშქარად გამოგვიცხადა, არ დავიციავა, რომ ჩვენც ქაშენი ჩავეცევა, მელავი გამოგვიცხადა, მულოდნელად დავიციე თავზე.“

არ დავცევა ზავზე და გვერა ლხებარი, სისლს, ნადვარი ურბებს, ზღვავს, სწაქუს და გეოდება ვილოშ ზრახვანი, სხვა პატიუცემა აქ არ ვიკალა: განა ნაქოთი ედო ნავაგეშ, გმოდებს განგეში და პურს ნაკლიანს ღორღნდ, მვეთობარე ვიწრო საცანში; მარად დახშული გქონდეს კარები, ცივი გქონდეს საყმითი ვილიდებს, ვილაკ ვილიდეს ელალი თვალბო, მუდამ ბეჭერებს, მუდამ გაცემოდეს, ჯერედს მაგარად ფოლადის ხენდი, ბტკოდეს კრხა, ბტკოდეს ძელი,

ბოროტი ძალი — სიკოცლის ქტრლი — სახრთობლავ გზავნიდეს ძალით!?! — გკითხვობდა და გულს ზიზღი ხედა, საუნებლად შრნდა ფიქრებს ვარხვედი: როგორც თამბილი ეცხმა მსგებრლს ხეცთან, რომ შემძებნობდა, კბილით დაფეგედი, დღეს, კი, მეტეხო, რწმენით ხეალისი, ვიკეტრ ხალისით და სიყვარულით: ხარ სისარული ახლა თვალბო, ვით მზე ზნელეთში გადმოდებრული

ა. ვ. ლუნინის სსრკ-ის სსრკ-ის

ალ. სულამას წერილი

სოციალიზმის მშენებელ ქვეყანას გამოაკლდა კიდევ ერთი უბრწყინვალო სიკეთე — ანატოლი ვა სილინის ძე ლუნინის სსრკ-ის.

მისი სახელი კომუნისტურმა პარტიამ დაანახა ქიმიური ინდუსტრიის მშენებლისად დაეძინა. კომუნისტებისთვის თავადებულ პიკანტსა.

ოგი რომ ჩვენი დროის დიდი ნიჭი და მონადირეული გული, მწიწნაზე ანალიტიკური გონება, პრაქტიკული რევოლუციონერი იყო ინტელიგენტი — ბიოქიმიკოსი, ბრწყინვალე ავიატორი, არაბორი, დამოუკიდებელი, თითოთითის, პედაგოგიტი, ლიტერატორ-კრიტიკოსი.

ამით ახსნა ის დიდი პატივსაცემი და სიყვარული, რომლისაც ყოველთვის იზიდავდა ა. ლუნინის ცხოვრებაში კომუნისტური პარტია, ახალაზროვნა, ინტელიგენცია. მას მიხედავდა მთელი მსოფლიო სახელი მას იმდენად, როგორც დიდ ერუდიტს, დიდი ნათელ გონებას.

ის ეკუთვნოდა რუსული ინტელიგენციის იმ სახილვად ნაწილს, რომელიც იპირკეთებდა მშენებლის შიშველ მუშაობას რევოლუციონერ მოძრაობას და თავისი რეზერვებით და შემოქმედებით სამუდამოდ შეისოსობოდა მუშაობა რევოლუციონერ მოძრაობას — მარქსიზმ-ლენინიზმს, ამას ადასტურებს ა. ლუნინის მრავალტორიანი და მდიდარი ცხოვრების მთელი გზა.

იგი ჯერ კიდევ 15 წლის იყო, როდესაც მონაწილეობდა ილია რევოლუციონერ მოძრაობაში, უკვე ამ წლებში აწყობდა დიდი პროპაგანდისტის და ავიატორის თვისებებს, გიმნაზიის დამფუძნებელ მშენებელსა და სულამას-გარეც დასწავლისა და მეცნიერების შესასწავლად.

1899 წელს ა. ვ. ლუნინისკი ბრუნდება რუსეთში. მონაწილეობდა ილიას სოციალ-დემოკრატიული პარტიის მოსკოვის კომიტეტის მუშაობაში, სწერს პროკლამაციებს, ხელმძღვანელობს გაფიცვებს, ამ წლებში

1933 წ. დეკემბრის 16, მენტონში გარსუტით: ახს. ა. ვ. ლუნინისკი რს. ხის პერიოდში.

დაიკავა ა. ვ. ლუნინისკი, ფს. განათლების სახალხო კომისიად ყოფილი პერიოდში.

ა. ვ. ლუნინისკის ნეტის გაფიცვების.

იწყებდა მისი დამატებითი და გადასახლება. გადასახლებული იყო კალუგაში, შემდეგ ვოლოგდაში, სადაც ბევრს მუშაობდა და სწერდა, ამ პერიოდში იყო, რომ გამოვიდა მისი წიგნი „კრიატიული და პოლემიკური რევოლუცია“, რომელიც ავტორის ძალზე გათქვა სახელი რევოლუციონერ წრეებში.

გადასახლების ვალს დამატებითი შემდეგ — 1908 წელს, იგი ბრუნდება თავის საშობალო ქალაქ კიევიში, სოციალ-დემო-

კრატული პარტიის გათიშვის შემდეგ ის მივიდა ურთიერთბა ბოლშევიკებს. ეწევიდა მას იწყებს საულამას-გარეც, პარტიულ სამუშაოზე, ლენინი. აქ ლენინის დავლებით ის ცხოველ მუშაობას ეწევა. აქვთ მისხსენებებს, იღებს მონაწილეობას ყრილობებზე, როგორც მომხსენებელი, მოკამათე და სხვ.

რედაქციის პერიოდში ა. ლუნინისკი დასცნულა ლენინს და შემდგომი გზით წავიდა, მაგრამ ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ, ისეც მტკიცედ ჩადა პარტიის რედაქციში და ჩაება დიდ მრავალმხრივ სახლმშენებლებს და კულტურულ მუშაობაში.

ა. ლუნინისკის სიკვდილა ღრმა და გულწრფელი მწუხარება გამოიწვია საბჭოთა კავშირის მშრომლებში, განსაკუთრებით დიდ მწუხარებით გამოიტირეს იგი ახალი, სოციალისტური კულტურის ფრინველ მებრძოლმა ლენინურმა ახალაზროვნებმა და საბჭოთა ინტელიგენციამ. კომკავშირის ცენტრ სამგლეფარო წერილში ხაზგასმით აღნიშნული იყო, თურც იყო.

რა უდიდესი მგობაოი დაკარგა ახალაზროვნაში ა. ლუნინისკის სახით.

„ა. ვ. ლუნინისკის სახით ლენინურ კომუნისტების მუდამ ჰყავდა მშურცადი და მტრისმტერი ახანავი, რომელიც მთელ თავისი გამოცდილებით და უდიდესი ცოდნით დახმარებას უწევდა მუშაობა და გულგზა ახალაზროვნის განმდარყო მწველზე უკულტურესი თაობა მთელ მსოფლიოში“

ა. ვ. ლუნინისკი ახალაზროვნის უდიდესი მგობარ იყო, დიდი ურთიდეობის ქმნიდა იგი ჩვენი ქვეყნის ახალაზროვნის კულტურის განვითარებას, ყოფაცხოვრების ამაღლებას, ბოლშევიკურად აღზარდის საქმეს.

ვის მოხვდობის, რამდენი საინტერესო ლექცია წაუკითხავს ა. ლუნინისკის ახალაზროვნისთვის ახალი ყოფა-ცხოვრების, კულტურული მემკვიდრეობის, კულტურული რევოლუციის საკითხებზე. ეს ლექციები დიდ შთაბეჭდილებას იწყვედა რადგან უნივერსალურ ცოდნასთან ერთად ა. ლუნინისკი დიდი მტრმტრეული ორატორი იყო.

ა. ლუნაჩარსკი უკვარდა ინტელიგენციასაც, იგი პირველთაგანი იყო, რომელსაც იქტომბრისა და სამოქალაქო ომების პერიოდში — ურს უდრედენ ინტელიგენციის ფუნქციები. იგი სათუთად ემართებოდა მათ. შერბდა და არწმუნებდა მათ პრილტარული რევოლუციის სიბრძნელებში.

დაუნაწილ მუშათა რევოლუციონერობისათვის გაერთიანებულან, მისი მშვევე მორალდენ დატებდენ — უკანასკნელ წუთამდე — ა. ლუნაჩარსკი კომუნისტებისაგის მებრძოლთა შორის ერთი სახელწოდან მებრძოლთაგანი იყო, უფიქვლად არ ატარებდა ის ემიგრაციაში სტუდენტის დონის ვინაფის ფსევდონიმს, როცა ვეტრდუშო უკვად დიდ ღღინს და ბოლშევიკური პარტიის მარჯიდან ეზრბოდა მუშათა კლასის უაზრე მტრებს.

ა. ლუნაჩარსკი ამ პერიოდის მოღვაწეობის შესახებ მრავალ საინტერესო ამბავს მოგვითხრობს ნ. კრასპასკის თავის შუბანისავე მოგონებებში ლინისზე.

„საქმე მიდიოდა იქამდე — სწერდა თავის ძოგონებში ძველი ვებტრანი ლეკემისეცი — რომ მენშევიკები ერთდობოდენ მრავალიცოფენ მოწმენების თვალწინ ბოლშევიკებთან შეხვედრისას, თუ კი იქ იმყოფებოდა ლუნაჩარსკი.“

ეს დახასიათება მეტად საპატიო დახასიათებაა.

ა. ლუნაჩარსკი თავისი რევოლუციონერობი მოღვაწეობა დაიწყო ავტობიოგრაფიისა და ტრიაბუთის როლით და ასეთად დარჩა სოციალიზმად.

ა. ლუნაჩარსკი ეკუთვნოდა პრფესიონალი რევოლუციონერთა იმ თაობას, რომლის უდიდეს სკოლას წარმოადგენდა მუშათა კლასის რევოლუციონერი მოძრაობა, ლენინის პარტია, ემიგრაცია, ცხებები და რევოლუციონერი მარქსიზმის მტრებთან ბრძოლა.

ა. ლუნაჩარსკის პოლიტიკური ბიოგრაფია საგვსა ღირსშესანიშნავი რევოლუციონერი ფუნქციებით, რომელთა შორის აღანიშნავია პარტიის მე-მ წარბოლა, სადაც ა. ლუნაჩარსკი იყო მონაშენებელი შერადაბული აჯანყების საკონსუ, აგრეთვე პარტიის სტოკოლმის ყრილობა, სადაც იგი გააოფიოდა როგორც ბოლშევიკების უძლიერესი ოპორტი.

იგი იყო, როგორც სწერდა ნ. ბუზარინი, „მოღვაწე ტალანტი, ბრწყინვალე ვარსკვლავი“. მაგრამ მას არ გააჩნდა ის რკინისე სური ხასიათი, ნებესუფლის სიმტკიცე, გამძლეობა, რომელიც საჭიროა მილიონების ნაშვილი ბელადობისათვის“. იგი იყო რბოლი, არბიტრული ბუნების ადამიანი, რომელიც სწორად მერყეობასშიც ვარდებოდა. მერყეობის ასეთ ერთობი შეზიხევას წარმოადგენდა მის ცხოვრებაში ე. წ. „ღვთის მამობლობის პერიოდი“, ამ გადაბრებს და შეცდომებს უკანასკნელ ხანებში ა. ლუნაჩარსკი თვითონაც იგონებდა და სასტრკად გმობდა მას.

ა. ლუნაჩარსკი სიკვდილამდე წარმოადგენდა პარტიისა და მხატვრული ინტელიგენციის დამაკავშირებელ რგოლს. მას შესლო ჩაება საბჭოთა სოციალისტური კულტურის შექმნაში მხატვრული ინტელიგენციის — მწერლების და ხელოვნების მოღვაწეთა საუკეთესო ნაწილი, იგი აბამდა ამ საქმეში საბჭოთა ქვეყნის დიდ მერგობრებს, დასავლეთის ინტელიგენციის რევოლუციონერ წარმომადგენელ მწერლებს, მენერებებს. რამდენი საუკეთესო წერილი დაუწერია მას ამ მიზნით რომენ რანლისი, ბერნანდ შოუს, და სხვა მწერლებს შესახებ.

მის კლასში ეკუთვნის შრომები ესტეტიკოს, ლიტერატურის ისტორიას, კლასიკოსებისა, და ფილოსოფიის სათვისზე. სწერდა აგრეთვე დრამებსაც, რომელთა შორის ბევრი იდგებოდა სცენაზე.

ხელოვნების საქმეში რუს მარქსისტებს შორის ა. ლუნაჩარსკი თავდაზნე ითვლებოდა ავტორიტეტად, მის კლასში ეკუთვნის უამრავი ლიტერატურული კრიტიკული წერილი და წიგნი, რომელთა შორის აღანიშნავია: „პოზიტიური ესეტიკის საფუძვლები“, „კრიტიკული ეტრუდები“, „ლიტერატურული სილუეტები“, „ეტრუდები“, „ხელოვნება და ახალგაზრდობა“, „იდეალიზმი და მატერიალიზმი“, „რელიგინება და რევოლუცია“, „იტოლბიო და

მარქიზი“, „რევოლუციონერი სილუეტები“, „ხელოვნების სოციალური საფუძვლები“, „თეატრი და რევოლუცია“, „მინშენდლიზმი მონენტები დასავლეთ ევროპის ლიტერატურის განვითარების ისტორიაში“, „მეშენობა და ინდივიდუალიზმი“ და სხვა მრავალი, ეს წიგნები უდიდესი ცოდნის საღაროა, რევოლუციონერი აზროვნების განვითარების ბრწყინვალე გზაა.

პროლეტარიატის კულტურულ მემკვიდრეობაში ლენინური პარტიის სოციალისტებისათვის ბრძოლის დიად ისტორიაში ლუნაჩარსკი დარბდა, როგორც მგზნებარ რევოლუციონერი ნათელი გონების დიდი ინტელიგენტი, ტრიბუნი და ბრწყინვალე ლიტერატორ-პუბლიცისტი.

ა. ა. ლუნაჩარსკის ნეშტი კემპრო ბის სვეტებიან დარბაზში. სურათზე ანს. კრილენცო საბჭოთა პარტულად დღის ურნისთან.

ა. ა. ლუნაჩარსკის დაკრძალვა.

სპკ. პ. კ. (ბ) 80-17 შრილობა

სურათზე: პირველი მარცნიდან მარჯვნივ: შკირიატოვი, ვიროშილოვი, შოლო-ტოვი, კალინინი და კუბიშევი.

ა მ უ რ ი

გ. გლიზანის ნარკვევი

ორთქლმავალი კივილით უახლოვდებოდა ოკინის გზის ხიდს. ამ კივილმა, თითქოს ჰორიზონტიდან მზე ამოსწია და ფანჯრებიდან შემოსული დილის მზის უფერული კვითელი ლაქა უძილო კა-

რეელის სახეზე აცოცდა, რომელმაც თავლის სანთელივით გაილიმა. კარგილი ახალგაზრდა იყო და ყავისფერ ტურებში ჩამჯდარი თეთრი კბილეი თვალის მომჭრული სიფთხით ილიმებოდა. კარ-

ელი მელაბარაკებოდა ამურის უზარმაზარ ხიდზე, რომელსაც ჩვენ ვუახლოვდებოდით. მატარებელი გალიაში ჩამწყვედული ნადირით ბორჯავდა ხიდზე. ოთხ ნახევარ წუთის განმავლობაში

გაუბრობენ მატარებლის ფანჯარებს
რკინის გზის ხიდის უზარმაზარი
რკინის ხლართები.

ამურის ვაღა გორაკებზე ქლა-
ქა ხაბაროვსკი მოსჩანდა.

მოსახვევში უკან გაიხედე... ექ
ამურის უზარმაზარი რკინის გზის
ხიდი დარჩა. მისი სიგრძე თითქმის
3 კილომეტრია.

ამურის ხიდს სიდიდით მსოფლი-
ოში მეორე ადილი ეკუთვნის.
უდიდესი ხიდი ამერიკაშია მდინარე
მისისიპიზე.

ხაბაროვსკის ნავთსადგურში გემს
უცდიდით, რომელსაც მდინარის
წინააღმდეგ ბლოკავემწინისაკენ
უნდა წაეყვანეთ;

ნავთსადგური სავეც იყო მგზავ-
რებითა და მუშებით.

რამდენი რასისა და ეროვნების
წარმომადგენელს არ ნახავდით ამ
პატარა ნავთსადგურში! რუსები;
ჩინელები, კარეველები; მონგო-
ლები, იაპონელები, გოლდები, ტუ-
ვუსები, ებრაელები და სხვადასხვა
მრავალი. ყველაზე ერთი მეთარეში
ირეოდენ; და ყველა საქმედი ალ-
მუფთობდა ეტუპობდა.

ნავთსადგურის დერეფნის წინ
გამოკიდებული იყო უზარმაზარი
დაფა, რომელზეც იყოფოდა ორ სი-
მეტრიანი წითელ და შავ ნაწილად.
ეს იყო შავი და წითელი დაფა და,
თეთრიული გამაღვლი შეუფთოთ-
ებით და გაკვირვებით მისწერებოდა
მას.

წითელ დაფაზე დიდი ასოებით
წერია:

- „კოლოზნიკი“
- „ჩიჩერინი“
- „კაშენიევი“
- შევ დაფაზე ასეთივე ასოებით:
- „გეორგილოვი“
- „სკალინინი“...

განცვიფრებული მისწერებოდა
ხალხი ამ ვეებერთელა წარწერებს
და ფიქრობდა, რა ადამიანს პრო-
ლეტარიატის ბელადებმა გეორგი-
ლოვიმ და კალინინმა, რომ შვე
დაფაზე გამოუქმიათ ამ პატარა
ნავთსადგურში საბჭოთა კავშირის
შორეულ აღმოსავლეთის სახლერ-
ბზე.

ჩინელ წითელარმიელს ვკითხე:
მისი თვლები სიცილისაგან სახიდან
წაიშალა და შემატყუებინა, რომ
ყველა დაფაზე ჩამოქერილი გვარე-
ბი ამურის გემებს ჰქვიათო.

ჩვენ მივდიოდით გემით „კაშენი-
ევი“-თ ამურის თავაღმა. თვალუწ-
ვლენული გავსილი მდინარე ზღვა-
სავით იდგა.

წარმოადგინეთ ტიკავში მდინარე
ვეფხი, რომელიც გამძლარა და და-
უძინია; მისი სიწყყარე და ჩისათუ-

აშხ. სტალინის სახ. სოხუმის თანამოს დაბრიკის დაჯილდოებული საუკეთესო მე-

შე ქალი პონია ოლა, ყოველდღიურად გადაჭარბებით არსულენ მოცემულ ნორ-
მას. აშხ. პონია ეტურთი ს. ა. ა. ვიწე და სსაშაოლოს წევრია.
სურათზე: (მარჯვნივ): ცების მღვე, ს. კ. პ. (მ) წევრი აშხ. კახანტო აშ-
წიებს დაწვარი პონიის მიერ გამოშვებულ პროდუქციის ხაიისს.
ფოტო: პარასკოპოლოს.

თე ალბათ ბავშვივით სათნოა და
ლმობიერი.

ისე ბუტბუტობდა მძინარე ამუ-
რი, თითქოს ეფხვს ეძინა აღმოსა-
ვლეთის მკლავებზე.

გემი თავაღმა მიდიოდა. მარჯვ-
ნივ ბიორბაჯანის ვაშლილი ველები
იშლებოდა.

მაღალაქაშებში ჩაფლული
მიწა.

მიწა მდინარესთან ვასწორებულა.
კილომეტრების სიგანით ვაშლი-
ლი ამური ვეებერთელა რამ იყო.
ისეთი წყნარი და ლმობიერი იყო,
თითქოს, ეშინოდა, არ დახეჭელი-
ყვნენ მაღალაქაშების ნახი შოლ-
ტებში.

შორის გამოჩნდენ მებაღურენი.
კარგიელს ნაკეული სიმორგა ამურის
ხედაპირზე იწეა.

მარცხნივ მანჯურისი გადაშწე-
არი გორაკები, ნარჩალები და გადა-
რუჯული მინდერები ჰკუწავდა
პერსპექტივებს, ხუთიოდე მეტრის
მანძილზე მოსჩანდა მანჯურისი
მიწა.

ვნახე ჩინელები თავიანთ სამშო-
ბლოში. ენახე ჩინური სოფლები —
ლარიბული პატარაპატარა ძელული,
ბაბუქის შტოებევით გაძვალტყავე-
ბული ადამიანები. ამ ადამიანების
ნახვამ „სანთლის ფეურების“ გა-
მოყვნა, მოშაგონა, რომელიც ბავ-
შობაში მინახავს და დაუღონები-
ვარი.

ცხოველური, დაბნეავეული, და-
ბნეული თვალებით მისწერებოდენ
ჩვენს გემს და გამოწვდილ ხელებით
ჭალუებარ ენახე ჩიფიფებდენ სიტ-
ყვებს. თხოულობდენ პურსა და
მოწყალუებს.

მე არასოდეს არ მიგვარძნია ასე-
თი სევდა და შებრალება.

არასოდეს ასეთი შებოჭილი არ
ვყოფილვარი.

ამ ადამიანების ზურგს უკან
ვეებართელა დამშეულ ჩინეთს. ვე-
დავდი,

ას მილიონობით ცოცხალ გულს,
ას მილიონობით დაბეჩავებულ ქაქ-
იან თვალუებს.

მე არ მოეყვები ჩინეთის ისტო-
რისა; არც არის თემა ჩემი საუბრის,
მეგრამ ამურზე მოგზაურობის,
ღროში ხშირად მესძოდა იაპონელებ-
ის ზარბაზნების ქუხილი ჩინეთის
შპარზე...

მესძოდა და გული მიტოკავდა.
მეტაკებად ბრძოლის სურვილი.

წაოთიღვინეთ ას-მილიონიანი
დაბეჩავებული შშრომების აღგო-
მა, წარმოიღვინეთ, მათს ხელში
იარაღი, რომელი ძალა გაბედავს
წინ გადაუდვას.

თითქოს ამურიც გაუბროდეს ჩი-
ნეთის ველებს სილოარეს... თითქოს
ამისთვის ამოღუვარება ჩინეთის შა-
პილიონ კლდეები და გორაკიანი
ნაბირები.

შუბა ფიჭულბურაღში აპტიურა დ მონაწილეობან საქოლმეჰანდო მხენდოლოგუი
 როსტომის მეთხილაფურე მუშები მი დიან საგარეულნო კოლმერტრეობაში საგ- ზაფხულო თესვაში მოსაწილეობან
 ინსალბად.

გემი რამოდენიმე დღეს მისცუ-
 რავედა თავალმა.

ენახე მანჯურის ქალაქი ლახ-
 სუსო. ეს ქალაქი გამენებულია
 ამურისა და ჩინეთის უზარმაზარ
 მდინარე სუნგარის შესართავში.

1929 წელს ისტორიული კონფ-
 ლიქტის დროს ამ ქალაქიდან შე-
 მოუტეეს საბჭოთა კავშირს.

მოსწერებთან ამ ორ მდინარის
 ყურეში. ჩამჯდარ პატარა ქალაქს
 და ძალაუნებურად მეცნება და
 მაგონდება კრილოვის არაკი „ფი-
 სია და სპილოს“.

სუნგარისა და ამურის შესარ-
 თავში მდინარეების ნაპირების აზ-
 დერები წაშლილია.

აქ უკვე თვალი ვეღარ სწვდება
 ნაპირებს.

თითქოს ცა ორ დიდ ნაწილად
 გაღუნულიყო... თითქოს ღრუბლე-
 მი ქვესკნელიდან იყურებოდნენ.
 თითქოს ქვესკნელი ლავეარდია ცა-
 სავით წმინდა და თითქოს გემი პაე-
 რიდან ბორბლების მტკრევეთ მოს-
 დლუნუნებდა ორი ცის შორის. რკი-
 ნის ფრინველია.

გემი ორი მდინარის შენაერთან

ვეებერთელა მონაზულობას გასცილ-
 და.

შევიდან კი დრმა კალაპოტში
 ჩამოწოლილი მარტო ამური მოდუ-
 დუნებდა; ისე მოისწრაფოდა, თით-
 ქოს სურდა სატრფოს ჩახვეოდა,
 თითქოს სუნგარი ველზე მწოლარე

ბდილიხო. ვერის პარკის მშენებლობა.

ყოფილ ვერის სასაფლაოს მოედანზე
 მოეწყობა უდიდესი პარკი, აგემაღ დამ-
 თავრებული ზედა პას გასწორება, სწარ-
 მოგენ მილიკების გაყენება, აღზის მოწყო-
 ბა და სხვა.

სურათზე: მილიკების გაყენა — მო
 კარწყავა.

ფოტო: ზუდუგოს.

საკოლე ყოფილიყო, თითქოს საა-
 ლი ვეფი ამური დარბაისლორი
 თავმოწონებით ტეპილი დუღუით
 უახლოვდებოდეს მწოლარე ძე-
 ვეფს... უახლოვდება, რომ ატემა-
 ნოს, ჩახევიოს და ველზე გავორ-
 დეს.

მე კი ვუმზერ და მივინია რომ,
 არ გაოფდენ. მევინია, რომ არ
 ლელდენ, არ გადირიგნენ და არ
 წალკენ ნაპირები, მინდერები, სო-
 ფლები და ყანები.

აღარ მახსოვს რამდენი დრო გა-
 ვიდა ამის შემდეგ და რა დღე იყო.

ჩვენ ამურის დენას მოვდედელი.
 ცა ღრუბლების მივებს ისე აგორებ-
 და, თითქოს ცა ვეფების ბრძოლის
 აღდნილო კორიანტელი ყოფილიყო.

ენახე ამური გავეებებული. დორ-
 ბლებს ჰყრის, ებნის ნაპირებს...
 თითქოს ვეფხია ცოფიანი, ტყვიით
 დაჭრილი; თითქოს მოუკლეს სატრ-
 ფო სუნგარი... თითქოს დაეძებს მუ-
 რისძიების უსაშინელეს საშუალებ-
 ბას. თითქოს არ უნდა, რომ დატო-
 ვოს არავითარი სიცოცხლის ძარღ-
 ვი ამ ვეებერთელა ნაპირებზე. გამ-

ლოლი მინდვრებზე ვადაწოლოლი, კილომეტრებით ახზობდა მიწას, ტყეებს; ველებს, ყანებს და სოფლებს.

მოქონდა მთები. ველებიდან მოგლეჯილი მრავალი სოპაკები. წამოღვეილი სოფლები და ძელული ფანხები. ძელული ფანხები, მე რომ ვნახე ჩინეთის მიწაზე, იმ ადამიანების ბინებია, რომლებიც ჰვაუდენ „სანთლის ფიგურების“ გამოფენას.

შეჯავებოდა ამური სუნგარს და შეენგრა მიდინარის სახლები.

ამბობდენ, მანჯურის ორი მემამედი იწვა წყლის ქვეშ იწვა და იხრჩობოდაო.

ამბობდენ, რომ სამოცი ათასი ადამიანი დაიღუპა ამ წყალდიღობის დროს.

სამოცი ათასი ჩინელი—ალბათ ღარიბი მოსახლეობა იყო. მისტერენიხარ ამ უხარამზარ სტიქიურ ძაღსა და ფეჭობ: რა დიდებულ ქენებოდა ამ ევებერთელა მდინარეზე რკინის უღლის დადგმა! რა დიდ-

აული გადროსადური აშენდობდა... რადენიმე მილიონი კილომეტრით...

ამ წყალს ალბათ ოდენზე ჩასვამნ მუხრუჭში. ალბათ უზარალოთ მოხეტიალეს ველებს სივრცესაც ამოსდებენ ლაგამს; მიჯაჭვავენ აღმოსავლეთზე.

გვის მიდიოდა ამურის დნით და ხის ნაფურცელი ქანაობდა.

მე ვნახობდი, რომ ღამდებოდა, რომ ჩამოწვა ნისლის ნაბადი.

უღიდებულესი სანახაობა მეყარგება.

სტრატოსფეროს გმირები

ლევან მარუაშვილის ნარკვი

უკანასკნელ ხანებამდე აეროპლანებისა და აეროსტატების სიმაღლე იყო ასლის ბიჯი 12—13 კილომეტრს არ აღემატებოდა, რის ძიხეზეც იყო არა მარტო საფრენისო კონსტრუქციების შეუფასებლობა მტრ სიმაღლეზე ასვლისათვის, არამედ ის მძიმე პირობებიც, რომლებსაც უქმნის ადამიანის ორგანიზმს სტრატოსფერო: ვაზიზებულეი ჰაერი, ყინვა და სხვ.

ცნობილია, რომ დიდ სიმაღლეზე, სადაც ჰაერის ბარომეტრული წნევის ნორმალური 760 მილიმეტრის მაგვირად მხოლოდ 300-400 მილიმეტრი წნევა აქვს, ადამიანის ფილტვების ჰაერი ვერა ყოფნის. ეს ფაქტი პირველად ცნობილი გახდა ალბინიზმის (მთასვლელობის) განვითარების შემდეგ: მაღალ მწვერვალებზე ასვლების დროს ადამიანს ემართება ე. წ. მთის ავადმყოფობა, რომელიც სუნთქვისათვის აუცილებელი აირის—ჟანგბადის ნაკლებობითა გამოწვეული.

შემდეგში, როცა აეროსტატებმა და აეროპლანებმა შესძლეს მაღლა ფრენა, ადამიანი ისევე ჟანგბადის ნაკლებობის ფაქტის წინაშე დადგა. ავიატორებს სუნთქვის გასაადვილებლად ანარაგებენ ბალონებში მოქცეულ ჟანგბადით, რომლითაც ისინი სარგებლობენ მაღალი ვაფრენების დროს. მიუხედავად ამისა, დიდი სიმაღლეების მიღწევა კვლავ გამძლელებული იყო ე. წ. გამეფებელი მკაცრი კლიმატური პირობების გამო.

მავე დროს სტრატოსფერო, ე. ი. ჰაერითის სიზნა, რომელიც მოქცეულია 16 კილომეტრის ზევით უფრო მეტსა და მეტს ყურადღებას იპყრობს.

იქ, თხელ ჰაერში აეროპლანებს შეუძლიათ არაჩვეულებრივი სისწრაფით მოძრაობა, რაც წინააღმდეგობის ნაკლებობის შედეგია. თუ სტრა-

ტოსფერო შესწავლილი იქნება, მან შეიძლება საავიაციო ტექნიკა შესდგეს საჭიროების და მიხედვით აერო-მობილსა და უფრო სწრაფი სტრატო-მობილს. ველები, შეცვალეს. გვიდა ამისა, სტრატოსფეროს თავისებური ფიზიკური პირობები, რომლებსაც შეცვნიერებას მხოლოდ თეორიული და ღარიბი ექსპერიმენტული მასალა მო-

ვაფრენის ბონაწილი ინი. აბ. ვასენკო, რომელიც დაიღუპა კოსმოპობში № 1-ის მომზადარ ავარიის დროს 30 იანვარს.

ეგობება (კოსმიური სიხეები და სხვ.), გააშუქებენ შრავალ მოვლენას, დაეხმარებიან ბევრი სამეცნიერო და პრაქტიკული საკითხის გადაწყვეტას.

ამ აუცილებლობამ წამოაყენა სტრატოსფეროში აფრენების საკითხი. მეცნიერული კვლევის ყველაზე უფრო საიმედო და მტკიცე საყრდენს უშუალო დაკვირვებები იძლევა. ამიტომ საჭიროა, რომ ადამიანი თითონ აფრინდეს სტრატოსფეროში ზუსტი ხელსაწყობით შეიარაღებულ-

ლი და აწარმოოს ვაზომებები. ასეთი აფრენებისათვის შეიქმნა აეროსტატის გაუფრთხილებული სახე—სტრატოსტატი.

სტრატოსტატის დამახასიათებელ თვისებას წარმოადგენს პარამეტრულად დამშული გონდოლა, რომელიც მგზავთებისათვის ხელოვნურად შექმნილია სუნთქვის, სითბოსა და განათების ნორმალური პირობები. სტრატოსტატის მართვით აფრენის დროს წყალბადით მხოლოდ მოკულობის ერთ მესამედით იცვება. მაღლისაკე მგზავლობასთან ერთად გარეგანი წნევა კლებულობს, წყალბადი ფართოდება, ბურთი იბერება და მას შეუძლია დიდ სიმაღლეს მიაღწიოს ისე, რომ არ გასკდეს.

1931 წელს პროფესორი პიკარი, ორ თანამგზავრთან ერთად სტრატოსტატი 16 კილომეტრის სიმაღლეზე ავიდა. ამით მან არსებულ სიმაღლის რეკორდებს 3—4 კილომეტრით გადააჭარბა. პიკარის სტრატოსტატი მშვიდობიანად დაეშვა ბავარიის ალპების ერთ-ერთ უწინარზე.

1933 წლის შემოდგომაზე მთელი მსოფლიოს მოეფინა ცნობა იმის შესახებ, რომ სიმაღლის რეკორდი 19½ კილომეტრამდე აყვანილი იქნა. ახალი რეკორდი დაამყარა სტრატოსტატმა „სსრკ“, რომელიც ლენინგრადში იყო აღმზადებული.

სტრატოსტატმა „სსრკ“ ვაცილებით უკან მოიტოვა პიკარის აფრენის რეკორდი და მას ვერ დაეწია ამერიკაში დაზადებული სტრატოსტატი, რომელიც მხოლოდ 17 კილომეტრამდე აფრინდა.

სამბოთა სტრატოსტატის აფრენამ კაპიტლისტურ სახელმწიფოებში უდიდესი შთაბეჭდილება მოახდინა, ვინაიდან სტრატოსფეროში ასვლის ახალი და ბრწყინვალე რეკორდი საბჭოთა ახალგაზრდა, მგვრამ მტკიცე მეცნიერების ზრდას აღისტურებდა.

სტრატოსფეროს გმირ მამის დაღუპვა

დაღუპულ ანზ; ანზ. ფედოსენკოს, ვა სენკოსა და უსისკინის ცხედრების გამოხეცვა ვიკონიდან — მოსკოვში 2 თებერვალს.

ფოტო: გრიგორეფს.

სტრატოსტატის გმირულ მოგზაურობას გამოეხმაურენ არა მარტო საბჭოთა კავშირის უამრავი მეგობრები — მშრომლები, არამედ თვით ჩვენმა მტრებმაც კი უღადავ სცნეს საბჭოთა მეცნიერება-ტექნიკის უჩვეულო წარმატებას, — მით უმეტეს, რომ სტრატოსტატი „სსრკ“ მთლიანად საბჭოთა მასალისაგან და საბჭოთა ახალგაზრდა ინჟინერების მიერ იყო აგებული.

მაგრამ ერთი აფრენა ვერ ამოსწვრავდა სტრატოსფეროს შესწავლის დიად პრობლემას. დაკვირვება-გაზომვითა გასაზრდილებლად საჭიროა კი დღე მოხდეს სტრატოსტატი პაერეთის მაღალი ფენების მყუდროების დარღვევა. და აი მოსკოვში ავიაციის წევრთა ინიციატივით და მათ მიერვე შეგროვებული თანხებით მზადდება მთელი საბჭოთა სტრატოსტატი „ავიაქიმი-1“.

3. ფ. ფედოსენკო, ა. ზ. ვასენკო, და ი. დ. უსისკინი ენერჯითა და ენტუზიაზმით აღსავსე, ნამდვილი საბჭოთა მეცნიერები და მკვლევარები იყვნენ.

ფედოსენკოს თამამად დაჰყავდა საბჭოთა აეროსტატები პაერეთის უსაზღვრო სივრცეში. იგი იყო მუშაობის მოტივების, რომელმაც სამოქალაქო ომის ქარცეცხლში რკინის სიმტკიცე მოიხვეჭა და წითელი დროშის ორდენი დაიმსახურა. იგი ურყევად ემსახურებოდა თავისი კლასის ინტერესებს და როგორც ენტუზიასტმა, გმირულად გააუგა სტრატოსფეროში გაფრენა.

ვასენკო მშრომელი ინტელიგენციის მოწინავე რიგებს ეკუთვნოდა. მან ააგო სტრატოსტატი „ავიაქიმი-1“. როგორც ინჟინერმა და მეცნიერმა ვადასწყვიტა მისი გონივრული სტრატოსფეროში ასვლა მეცნიერული დაკვირვებების მოსახდენად.

კომკავშირულ უსისკინი, 24 წლის ახალგაზრდა, აგრეთვე მეცნიერთა რიგებს ეკუთვნოდა. სტრატოსფეროში გაფრენით მას უნდოდა თავისი მათემატიკური გამოანგარიშების შემოწმება.

სამივე შეერთა საერთო ამოცანა. სამივენი ადფრთოვანებით მიენდნენ სტრატოსტატის გონივრულ და პაერეთის სივრცეს, სადაც, — მით ეცოდნენ — მიღვითი და გაჭირვება ეყოფოდა. მაგრამ რას ნიშნავდა ზიდათი უანგარო საბჭოთა მკვლევარებისათვის! მათ ესმოდათ, რომ „ავიაქიმი-1“-ს გაფრენას ყურადღებით თვალს ადევნებენ: საბჭოთა კავშირის პროლეტარიატი და მთელი ქვეყნიერების მშრომლები.

ინანგის სუსხიან დილას, ჯერ კიდევ გაიჭირავენ, როდესაც ბუმბერაზ მოსკოვს ეძინა, ქალაქის განაპირას გადაიჭრა თოკები, რომლებიც სტრატოსტატს მიწაზედ ამაგრებდნენ. რამდენიმე წამიც და... განათვისსფულბებული სტრატოსტატი ადგოლს მოსწყდა. აცურდა განათიადის მტრლისფერ ბურუსში და გაქრა...

პერმეტიულ გონივრულაში იყოფებოდნენ ფედოსენკო, ვასენკო და უსისკინი. მოკლე ტალიანი რა-

დო-ბარბარო მათ საშუალებას მძლევდა მიწასთან კავშირი დაეცარიბათ. სტრატოსტატის გონივრულ აღჭურვილი იყო ზუსტი სამეცნიერო ხელსაწყოებით, რომელთა შემწეობითაც სტრატოსტატის გზაზედ ბი დაკვირვებებს ახდენდნენ პაერის მაღალ ფენებზედ.

ძირს. დედამიწაზე, შრავალი ათეული რადიო-დაღმულობა ლითონის მახვილი ყურებით ისმენდა პაერიდან მოსულ რადიოგამებს.

სტრატოსტატი „ავიაქიმი-1“ მედგარდ მიწვედა მალოა.

ამ დროს მოსკოვის კრემლში მიმდინარეობდა კომუნისტური პარტიის სრულიად საკავშირო XVII ყრილობა.

...30 იანვარს... ანზ. პოსტიშევმა წაუთქიხა ყრილობას სტრატოსტატიდან მიღებული უქანასწერილი რადიოგამა.

ეს იყო პატაკი, გამოგზავნილი „ავიაქიმი-1“-ს მამაკი ეკიპაჟის მიერ 20.600 მეტრის სიმაღლიდან. სტრატოსტატის გზაზედ ბი აღუწყებდნენ ყრილობას საბჭოთა პაერ-ნაოსნობის ბრწყინვალე მიღწევას, რომელმაც შორის მიტოვდა არა მარტო პაერისა და მაიორ ფორნანის რკორდები, არამედ თვით „სსრკ“-ს დაუფიქსირა აფრენა 19 კილომეტრის სიმაღლეზე. უსისკინი, ფედოსენკო და ვასენკო, ესაღმებოდნენ რა პარტიის მტრედმტერ ყრილობას, აცნო ზეჟდნ მას: „ჩვენ აქ ვაჭირბოვით დაკვირვებებს სტრატოსფეროს შესასწავლად“. ეს იყო საუკეთესო საჩუქარი, საბჭოთა პაერ-ნაოსნობის მიერ პარტიის ყრილობისადმი მიძღვნილი.

ეს იყო უქანასწერილი რადიოგამა, გამოგზავნილი სტრატოსტატი „ავიაქიმი-1“-დან. (30 იანვარი, 11 ს. და 42 წ.).

იმავე დღეს, ნაშუადღევს 4 1/2 საათზე, სადგურ რუზავეციდან 40 კილომეტრის მანძილზე, სოფელ პოტიე-ოსტროვთან, ადგილობრივმა მცხოვრებლებმა იპოვეს სტრატოსტატის დასმხრებელი გონივრული.

„ავიაქიმი-1“-ს სამივე გზაზედ მკვლევარი აღმოჩნდნენ, ხელსაწყოთა უმრავლესობა დასმხრეული და საბოლოოდ გაფუჭებული. როგორც უნდა, საშიშელი სისწრაფით დაშეშული გონივრული მიწაზე დაეპარდნისას წყალბადიან ბურთის მოსწყდა. ბურთი ისევ მალოა ავიდა, გონივრული კი მიწაზე დარჩა.

ფედოსენკო, ვასენკო და უსისკინი დაიღუპნენ საბჭოთა მკვლევარობის სასოლოვანი და გმირული სიკვდილით. სტრატოსფეროს შესწავლა იმხსებრებოდა საბჭოთა ქვეყნის სამი საუკეთესო შვილი...

სპეციალური კომისიის მიერ ჩატარებული გამოკვლევის მიხედვით **12 ს. 23 წ.** მიაღწია **22.000 მეტრის სიმაღლეზე**, რაც აღნიშნა გონდოლის კედელზე მოთავსებულმა ავტომატბაროგრაფმა. ამ სიმაღლეზე იგი დარჩა **12 ს. 45 წუთამდე**, რის შემდეგაც ძირს ჩამოშვება დაიწყო. სტრატოსტატის საბორტო უწყრალში უკანასკნელი ჩაწერა მომხდარა **16 ს. და 10 წუთზე**. ამ მომენტს კომისია თვლის კატასტროფის დასაწყისად.

ამხ. ვასენკოს საათი გაჩერებული იყო **16 ს. 23 წუთზე**, ხოლო ბაროგრაფის ავტომატური ჩანაწერი კი — **16 ს. 21 წუთზე**.

კომისიის დასკვნით კატასტროფა გამოიწვია სტრატოსტატის ჩამოშვების პროგრესიულმა აჩქარებამ, რომელიც გაცილებით აღმატებოდა აეროსტატის დაშვების ნორმალურ

სიჩქარეს და გრძელდებოდა **16 ს. 10 წუთიდან—16 ს. 23 წუთამდე**. გონდოლა მისწყდა წყალბადიან ბურთის და დაიხსვრა.

რაც შეეხება ამ ვერსიას, თითქოს სტრატოსტატიდან გამოგზავნილ რადიოგრამაში ჩქარი ვარდნის მიზეზად ცინულის შემოკრობას ასახვლებენ, — ეს ვერსია მხოლოდ და მხოლოდ რადიო-ზმანება გამოდგა.

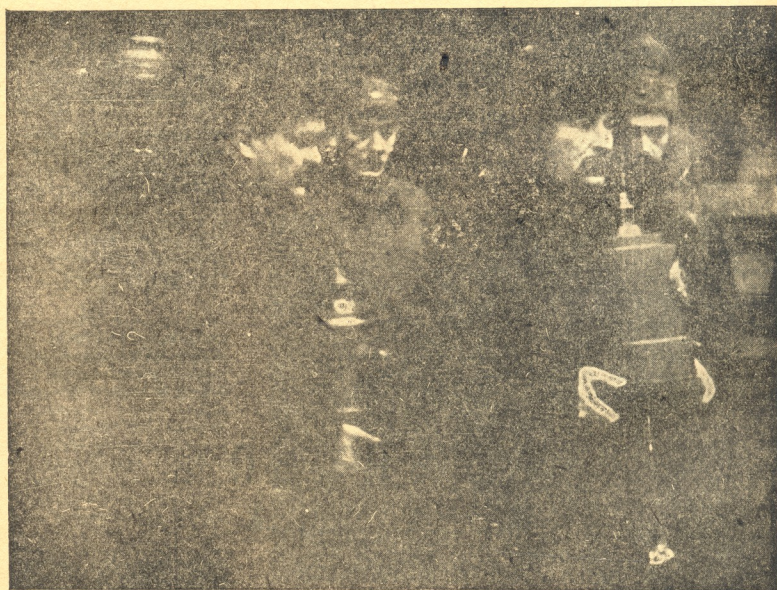
„ავიაქიმი“-I-ს რეისს მთელი მსოფლიო გამოეხმაურა.

მსოფლიო პრესა აღტაცებით შეხვდა სტრატოსფეროში გაფრენის ახალ საბჭოთა რეკორდს. სტრატოსფეროს შესწავლის პიონერები, როგორც კავშირში, აგრეთვე კაპიტალისტურ ქვეყნებშიც გულწრფელად გლოვობდნენ სამი გმირის დაღუპვას.

მაგრამ საბჭოთა მეცნიერების დროშა მხოლოდ ერთი წუთით დაი-

ხარა დაღუპულ გმირების ხსოვნისადმი პატივსაცემად. იგი ისევ გასწორდა და თამამად აფრიალებულად გაუძღვება სტრატოსტატებს ცის თაღისაკენ, სადაც კაცობრიობა ახალ გამარჯვებებს ეძებს. მილიონიანი მასები, რომლებმაც შეეს ფედოსხენკო, ვასენკო და უხისკინი, მათ საქმეს განაგრძობენ. საბჭოთა პროლეტარიატის შეილებს შორის დარჩა მრავალი უსიკინი და ფედოსენკო, რომლებიც ენტუზიაზმით აღჭურვილი წაიყვანენ საბჭოთა მეცნიერებასა და ტექნიკას უმაღლესი მწვერვალებისაკენ.

ამას ადასტურებს ფიცი, რომელიც დასდეს საბჭოთა მეცნიერებმა, მუშებმა და ინჟინერებმა სამი გმირის ურნასთან. ეს ურნები დღეს დგანან კრემლის კომუნართა კედელში, რევოლუციისათვის თავდადებულ გმირთა ურნების გვერდით.

საბჭოთა მაიარმწარამ გმირების ამხ. ფედოსენკოს, ვასენკოსა და უხისკინის დაღუპვა 1934 წ. თებერვლის 16 საათზე წითელ მოედანზე (მოსკოვი) მოხდა სტრატოსფეროში გაფრენის დროს დაღუპულ გმირთა დაკრძალვა. სურათზე: ამხ. სტალინსა და მოლოტოვს გამოაქვთ დაღუპულია ურნება საბჭოთა კავშირის ცაის შენობიდან.

მიქელ პატარაძის თარგმანი.

I

გარეუბნებით შეისიყენ მოდინი,
რომ მოხლეკდება საღამო ეპიში,
და მასწინ შეცას, როგორც ობობა
მომკველად დღის იღებდა ეპენ.

ბრწინდელად ვარაუბ დაჭრეჭრულს ცოდნად
დღე მოქანცული ფოთლებზე ჰქოდეტს.
ჭრქარობ გავადე ქუჩების წრიდან,
მაგრამ რატომღაც ვერღებობ ხიდზე.

წარსულის ფეხდავ აედვარებას, —
ამბობებანი ცეცხლის მარულით.
ის იწვია ჩემ წინ — ირითვალევა,
ცენ-ცანი ქუჩის ვჯვარზე გაქრულად...

ცენ-ცანთან მართავს ცეცხლის საუბრებს
ეცა კრიალა ვარსკვლავთა დვარით,
და აქტრებულს ნაცნობ უბნებში
დარაჯავთ მომდევს სიბნელი ღამის.

II

იყო ლამპრობა, ქვემეხთა ბოლო,
იტებდა ტყვია არმიოელს, საღდათს,
ჩვენ გენერლები ვადამწყვეტ ბრძოლით
გვიტბედენ... მერე გარბოდენ საღდაც.

უტკერის თვლილი ნიშანს და კორას,
აქ სჩანს პაგონის ოქრო და ვერცხლი...
ტყუარს შაშხანა მიიტანს სწორად,
როცა გაისმის ბრძანება: „იცეცხლი“.

ცენ-ცანი - მუშა, სხვებაც ასობით,
ალუდგენ ვეშაპს და იმის კანონს,
და ახლა ცანის ტყვია ნასროლი,
უკანასკნელი პანის მკერდს აქლეს.

და მხოლოდ წუთით მისი შინელი
ხელზე გამოჩნდა როგორც ალამი;
და მოედებულმა ცოურ ჩინეთში
მოიღო ჩვენს მიწის საღამო

III

კედელი დამგმო ცენმა ჩინეთის.
სოფრცეს გაუღდა როგორც სუფელი...

ცენ-ცანს უყვარდა ჩაის
სურნელი;
მაგრამ აღათმა — კი ასე ბრძანა:
აბარე მუღამ ზღელი ბატონი —
ტაკი-მასხარა, მუცელმსუქანი...

ცენ-ცანი მიდის... წებდა ღრუბელი
მეფის ქვეყანას მოაღდა ცანი...
აქაც შრომაა—და დამღუფელი
ტანჯვა, სიბნელი შორიული ცამდი.
მალაროვში უბრძანეს შრომა,
ბიკალისკენ ცემით გადენეს.
დღილს სავეტირც იყო ვით წურომა...
და ბოლოს როცა ტანჯვა ამდენს
სისხლში ჩაგვიდგა ბრძოლად, გროვალად.
ჩვენ ვარსკვლავები დავიწყეთ გულზე
და, ქუჩამ რისხვით დაგვრიალა.

IV

„მხოლოდ მხარეც, შორს ხარ და განზე,
ცუქნარე მიწას ვინ დამიბრუნებს...
როც ვპოვებდი უტკრად განძებს
ნაცნობ მიწისკენ გავწვდი ჰუნესი
ღამეა, წვიმა რაღაც მალონებს
ზუიკანი — ვით მთვარე ცვარში,
ოცნება ფრინავს და ეს მაკონებს
წერით ქარავანს გაფრენილი ცაში“.

ბედს უწიოდა ასე ცენ-ცანი
და შემოდგომის ტირილენ ცანის.

V

რევოლუციის
რევოლუციის

VI

აღვა კიევიც მოიფრინეთ,
გაქვა პოდოლი და არსკოდოც.
და ეცვლა სწავდა მრისხანე ალით
ვინც არ აჯანუდა.
და ამ ცენ-ცანმაც—
გამწარებულმა ჩინელმა,
როცა მრისხანეთ
ზეცამ იღღვა

VI

უტბედა ჯარი, ქვემეხთა ბოლი;
ტყვია იტებდა არმიოელს, საღდათს,
და გენერლები ვადამწყვეტ ბრძოლით
გვიტბედენ... მერე გარბოდენ საღდაც.

უტკერის თვლილი ნიშანს და კორას,
დღეს აღარ მოსჩანს პაგონის ვერცხლი;
ტყუარს შაშხანა მიიტანს სწორად,
როცა გაისმის ბრძანება: „იცეცხლი“.

მუშა ცენ-ცანი, სხვებაც ასობით,
ალუდგენ ვეშაპს და იმის კანონს,
და ახლა ცანის ტყვია ნასროლი,
უკანასკნელი პანის მკერდს აკლეს.

და მხოლოდ წუთით მისი შინელი
ხელზე გამოჩნდა როგორც ალამი;
და მოედებულმა ცოურ ჩინეთში
მოიღო ჩვენს მიწის საღამო

VIII

დახადებულმა ცოურ ჩინეთში
ამ მიწის მუშად მოკვდა ის ცენციო.
და მას არავინ აღარ იგონებს.
მხოლოდ მენ ბარტო ამ ჩემი ლექსით.

ს ა რ ი ს ს ი

გ რ ა რ ო ს ი ა

გახსიათებს დომის გირობა,
სიტყვა დამკვრელის ასე გაისმის:
ნაჭრებთა დიდი რაოდენობა,
იოს მტკიცე და კარგი ხარისხის,
ხეწენ შავ დაღამ ვერ გაიცინოს,
ბიხლით აინთოს ცეცხლი ზვიადი,
გაუპიროვნება რომ აიცილნოთ,

ჩვენ უნდა გვეპაზდეს ენტუზიაზმი.
სიკედელი რღვევებს, დაზღის მუშებო.
სრცხვილის კუპაით ხელს ნუ გავიფრთ
წინ დახდებიდან ნულარ გაუშვებთ,
ჩვენგან განმეგნეთ ცული ხარისხი.
გვაპლეს დამკერული ნორმანზე მეტს,

ორმაგ მაქოებს ბერლო გაიცინოს,
განრიგით მოკლე შენ ცამეტ მეტრს
ის უნდა იქნეს ნაღდი ხარისხის.
შენ, როგორც მუშა საჭუბე დაზღების,
ენტუზიაზმით მუღამ იესები.
დამკერულ რღვევში დიარაშენით,
თუ გაქვთ ნაჭუი კარგი ღირსების,

რევოლუციური მოძრაობის მსახური ემეატინა

„დაფანტული ფურცლები“

განიტო ბუაჩქის წერილი

3. მ. საყვარელიძე უკვე რამოდენიმე დიდი წინას ავტორია. ეს წიგნები წარმოადგენს საქართველოს რევოლუციონერ მუშათა კლასის, მის საუბრეთსო წარმომადგენლების ბოლშევიკების — თვითმპყრობელთა — სათანადო თავგანწირული ბრძოლის ეპოპეიას.

3. საყვარელიძის წიგნები — ისტორიული რომანებია. ამ რომანებში თავმოყრილია უამრავი ტიპები და მოთხრობილია ყველა მათგანის ბიოგრაფია. ეს ბიოგრაფიები ბუნებრივად ურთიერთშორის ვადანართულია და მწერალი გვიჩვენებს მათ შემდეგ განვითარებას და ურთიერთ „ამწყვობი“, რომანის ფურცლებზე გახილვით მოქმედებაში.

3. საყვარელიძის პროლეტარული შუქალია: რევოლუციონერი ბრძოლის ისტორია, რომელსაც ის მხატვროვლად მოგვითხრობს. ამ ბრძოლის მონაწილეობის წარმომადგენელთა მოქმედების ჩვენებით, დღეს ჩვენ სოციალისტური სინამდვილეში, უაღრესად აქტიულორი, სასარგებლო და ფრიალ მნიშვნელოვანი ღირებულებასა. ასეთი ისტორიული ნაწარმოებები ჩვენს მწერლობის პოლიტიკურ აქტივში ირიცხებიან, მოწინავე რიგებში დგებიან და იბრძვიან სოციალისტური სინამდვილის განმტკიცებისათვის, ახალ აღმართად იდგებიან — ემოციონალურ გამობრძვებისათვის.

3. საყვარელიძის რომანები წარმოდგენენ ახლო წარსულთა შემოქმედების ერთ-ერთ ძლიერ საშუალებას.

3. საყვარელიძე პროლეტარული მსოფმხედველობის სიღრმით და მისი ყოველმხრივი მომარჯვებით სწერს თავის წიგნებს. ისინი თავიდან ბოლომდე გამიზნული არიან სოციალისტური საზოგადოების შექმნის მისწრაფებით. ეს აძლევს მათ საშუალებას გახადონ აქტიური მონაწილე ჩვენს სოციალისტური მშენებლობისა.

3. საყვარელიძის შემოქმედება მიდის სოციალისტური რეალიზმის გზით. უაღრესად ღებეტიურ, გ. ი. პროლეტარულ-პარტიულ მოთმხედველობით ისტორიული სურათების ჩვენება, წარსულის სურათი შემიცნება მისი გადაქცევა ამწყვობი პოლიტიკური ბრძოლისა და სოციალისტურ-

რი მშენებლობის იარაღად, წარმოადგენს სოციალისტური რეალიზმის პრაქტიკულ შემოქმედებით ვხვს. 3. საყვარელიძის რომანებიც სწორედ ამ თვისებებს ატარებს. ამიტომ ისინი ეკუთვნიან სოციალისტური რეალიზმის ძვირფას მარაგს და დღეობიან თანამედროვე ლიტერატურის საუბრეთსო ნიმუშების რიგში.

ასეთია 3. საყვარელიძის წიგნების ძირითადი ღირებულება.

3. საყვარელიძის წიგნების ყრილობა ანალიზმა უნდა გამოარკვიოს მწერლის შემოქმედებითი ინდივიდუალობა, ის თვისებებებება. რომელიც მოაქვს მის მუშაობას ქართულ მწერლობაში, ის ტიპები, ცოცხალი ადამიანები, თემები, სტილი, დამახასიათებელი ლექსიკონი, რომელიც წარმოადგენს ამ ნაწარმოებთა კონკრეტულ სიმდიდრეს. ამ ანალიზმა უნდა ხათილჰყოს მწერლის სუსტი მხარეები, მისი ჩავარდნები, ის „ეწიწრო ადგილები“, რომელიც შემდეგ ბრძოლაში აცილებული უნდა იქნეს.

ჩვენ ამჟამად არ ვეკისრულობთ ამ დღი ამოცანის შესრულებას. შეგე-

რებით მხოლოდ 3. საყვარელიძის პირველ წიგნზე (დაფანტული ფურცლები“).

1905 წლის რევოლუციის დამარცხებას მოჰყვა რეაქციის შიშიც წლები. თვითმპყრობელობა შურს იძიებდა. ნამდვილმა რევოლუციონერებმა იატყ ქვეშ გადაიტანეს მუშაობის ცენტრი. მათ ოდნავადაც კი არ უფიქრიათ ფარხმალის დაყრა. პირაქით, არალეგალობის პირობებში გახალდა გამაღებელი მუშაობა. რევოლუციის — მოლატეები კი, წერილობტრეუა ინტელექტუი მენშევიკები, აშკარად და ხელობებით გადადიოდნენ რეაქციასთან შერიგების პოლიტიკაზე.

3. საყვარელიძე ამ პერიოდით იწყება თავის პირველ წიგნს. ბოლომდე კი მწერალი ხატება იმ დროის სურათების თანმიმდევარ სერიას, ანალოზს უკეთებს პოლიტიკურ „მონენტს“, სიტუაციას.

„დაფანტული ფურცლები“ მთავარი ფონი და ღრმა შინაარსი ბოლომდე არალეგალური მუშაობა, თვითმპყრობელობასთან თავგანწირული ბრძოლა. მწერალი ამ „ი-

ტილიზის ტრამვაი დაღაფანული იანება განიერ ხაზზე
„26“-ის სახელობის რაიონში დაშავდა ტრამვის დათოე ხაზის დაგება. ამჟამად სწარმოებს სავალო პარკისა და საუბრტო სახელოსნოების კორპუსების მშენებლობა. „26“-ის რაიონისათვის მიტრშენის კარხნობდან უავე მიღებულია 12 განიერი ვაგონი.
სურათზე: ახალი ვაგონები „26“-ის სახელობის რაიონის ტრამვის პარკში.
ფოტო: სტოლოპოვს.

17

ნაირს აყალიბებს არა პლაცატური საღე-ავებით, არა პუბლიცისტური მსჯელობით და არა „მატერული“, არა —რეალური სქემების შეთხზვით არამედ კონკრეტული ტიპების, ცოცხალი ბოლშევიკების საქმიანობით, პარტიის სხვადასხვა დენების მრავალხანარი, მკარამ ერთი მიზნით მქონე მოქმედებით.

„დაფანტული ფურცლები“ არ არის ტრადიციული რომანი, მტკიცე სიუჟეტით, მწუბორი თანმიმდევარი კომპოზიციით. ეს არის დიდი რევოლუციური ეპოპეის დამსწრის, რომელი შიდაც მწერალი მიმართავს სხვადასხვა ხერხებს, რომ შესძლოს დიდად შინაირიანი პერიოდის მრავალფეროვნების გადმოცემა.

მხატვარი მემატიანე გულმოდგინეთ სწედს ეპოქის ეპიზოდების დიდ ჯაჭვს. ის კინძახს როგორს როგორც, სურათს სურათზე. ამისათვის ის არ ერაღება დროის თანმიმდევრობის დარღვევას. არც მრავალი ახალ-ახალი სიუჟეტური კვანძების და ნაკვეთების პარალელურ წამოწყებას. უკან დახევაები, მოგონებები, დამოუკიდებელი მთხრობები, მრავალი „შემაჯალი ეპიზოდები, მძიმედ პირთა დიდი ზაუარუნება — აი რა შეადგენს „დაფანტული ფურცლების“ შინაარსობრივ აღნაგობას. საბოლოო ანგარიშში ყველაფერი ეს თავი იყრის ერთ ცენტრალურ იდეის ირგვლივ. ეს არის თვითმპყრობელობის სახელმწიფოებრივი ინსტიტუტის წინააღმდეგ ბრძოლა, ერთადერთი რევოლუციონური პარტიის — ბოლშევიკების — მიერ, ყოველი შემაჯალი ეპიზოდი, თვითველი სურათი დამორჩილებულია, ამ შთავაზ თემას, დაღ დასძულია წის მიერ. ამ ნიშნით შედის „დაფანტული ფურცლების“ იდეუ — მხატვრულ მარაგში ცოცხალი ადამიანები, სიყვარული, შიშო, გამბედაობით, მეგობრობით, ყველა თავისი ადამიანური განცდებით.

ამრიგად პირველ წიგნში იშლება ის ეპოქა, თავისი მთავარი ფერებით და თავისი დამახასიათებელი დეტალებით. თვითმპყრობელობა, როგორც მაკლავაჟენა, აწევს ამ ეპოქას, ის უსაძვალესი გამოხატულებებამ დროინდელი სოციალური უკუღმართობის.

ჩვენგან შორსას ეს დრო. „დაფანტული“ ბნელი წარსულია; გარეგნულად კითხვ — და, მკრთოლად მოსაგონარი მუხუცეში.

მკარამ პ. საყვარელიძის დამსახურება. მისი ნაწარმოების მხატვრული ღირსება მისშია, რომ ის ხელმოიროდ და, ბევრს ჩვენთვის პირველად, გვაგონობინებს იმ დროის საშინელებას, მაშინდელ სურსამშენთავე უკუღმართობას, ის ხელშეხებად გვიახლოვებს უკვე წარსულში

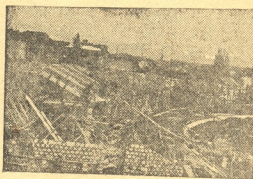
ნაციონალური ნაწილები საუბითესო საწინააღმდეგო ლენინური პარტიის წინა ხაზის ბატარეისათვის

მე ქართულ ცენტრის პოლკში დარბოლ გაიშალა მუშა ახალწვეულია შორის ცხენზე ვარჯიშობა.
სურათი: ახალწვეული ახმ. ჯავახიძე ვარჯიშობს.

ფოტო: ბუღმეცხ.

ჩანთქმულ დროს. ამით მწერალი აღწევს მას, რომ მძლავრად აღვიძებს ჩვენში ზიზს, აღმფრთვება, უდიდეს კლასიურ სიძულესი თვით მპყრობელობისა და მის ფუძისად, თავად-ანაწარობის, ბურჟუაზიის, ყოველი ჯურის ექსპლუატორების, მისი ჩინოვნიკების და დამხარე დამკაშების მენშევიკების, ესტრების, ანარქისტების, ჯაშუშ-გამცემლების და საერთოდ ყვერთა საკუთრების ყველა პირდაპირი აგენტების და ნიციბანაი ლაქების მიმართ.

სოციალისტური მშენებლობის

სტალინი „ლინაოცა“ მშენებლობა

ტფილისში კლარა ცეტინის ტენიანე შენდება სტალინი „ლინაოცა“ სტალინი დაიტებს 15.000 მაყრებელს. ეს სტალინი იქნება ყველაზე უდიდესი მიწის ა-კავ-ქსაში. მშენებლობა საქებით უზარუნველ ყოფილია სააღმშენებლო მასალათა და მუშა ხელი. სტალინის ავდიტატორი, რომელიც დაიტებს 15.000 მაყრებელს, დამოუკიდებელი მიმდინარე წესს.

სურათი: სტალინის საერთო ხედი, ჩრდილოეთის მხარე.

ფოტო: სტოლიარიფის.

ეპოქაში ამ გრობობების გაღრმავება, განმტკიცება საჭიროა ვანადგურებულ ლე. მტკრების ნაშთების საბოლოოდ აღმოსახვერვლად, მათი მომავლადგი, მაგრამ ჯერ კიდევ მეტრობი აგენტების ბოლომდე გასანადგურებლად. რამ რომცა „დაფანტული ფურცლების“ მთავარ გმირს ჟანდარმი ატუსაღებს, ან — და, როდესაც უ-ის მუშაობს მენშევიკი „პელადები“ გამცემულად ლაქობენ, რათა ხელს აიღონ თვითმპყრობელობისთან ბრძოლაზე — ამას არა მარტო ისტორიის გაცნობის მნიშვნელობა აქვს. ჩვენი აღმფრთვება მათ წინააღმდეგ უშუალოდ უკავშირდება ამწყობი ბრძოლას, სოციალისტურ მშენებლობას, მიმდინარე კლასიურ ბრძოლას, უახლოეს წარსულის მტრების პირდაპირი შთამამავლობის საბოლოოდ ვანადგურებას მათ, განსდევნას სოციალისტურ სინამდვილიდან.

„დაფანტული ფურცლების“ მთავარი ნაწილი, საქართველოს მუშათა კლასის, რევოლუციონურ გლეხობის ჩვენება და რევოლუციონურ ტიპების გამოკვეთა. მთავარი გმირი ბოლშევიკი ალექსია. მწერალი მისი პირობა აწარმოებს თხოზბას და მოველენათა შეფხვებას. ალექსის ირგვლივ თავს იკრინან რომანის მთავარი კავნები და დანარჩენი გმირები. ადვოკატი არ იმურებს ფერებს ალექსის სრულქმნილი სისაცხით. მოსაქედალ. ალექსი დაუღალავი მეტრობია, ის პარტიულმანალიერი რევოლუციონერი, ის იმ პარტიული მასის წარმომადგენელია, რომელიც დაუღალა-

ვად აეთვება რევოლუციის დღს, და პატარა საქმეს. ალექსი ბრძოლის ყველა მოწინავე პოზიციებზეა: სოფელში, გლეხობაში, რკინისგზის მუშებში, ქიათურის მღაობებში, თბილისის არალევალურ უჯრედებში, ბაქოს ბოლშევიკების სახელოვან ორგანიზაციაში.

ალექსი ისეთი გამობრძმედილი რევოლუციონერი, რომელიც ზუსტად ვერცხვად რთულ მდგომარეობაში, ბრყვევალედ იყენებს ბოლშევიკურ ტაქტიკას, ფხიზლად აფასებს ყოველ მოვლენას, არჩევს და მსჯავრს სდებს რევოლუციის მომალტებს. ალექსი მუშათა წირად გამოსვლი რევოლუციონერი არ, ამის, ის გულხმიანად მოსული ინტელიგენტი, მაგრამ ისეთი, რომელიც აღზარდა და გამოაწროი მუშათა კლასის რევოლუციონერმა მოძრაობამ.

რეაქცია რევოლიციონებისა მოთამაშე ინტელიგენცია იდურად განაიარაღა, დააფრთხა, ბევრი მათგანი თავის ყურბიჭროლ მონად გაიხადა, ბევრი ობიგატულურ სიმყენის ნაქუქში დიამალა. ალექსიმ კარგად იცის, რომ თვითმყობოლმასთან ბრძოლა თავგანწირვას ითხოვს. მას სასიგნით სავსებით ვათავალისწინებულ აქვს, თუ რამდენად მძიმეა, რამდენად ეკლიანა, საშინაო, რაოდენი სიხსებით მოსარწყევია რევოლუციის გამაგრებებისკენ მიმავალი გზა. ის არ ეეთუთნის იმ მიტანსებულთა ტიპებს, რომელთაც ანაბის დაძახებით და უფინებლი ლაქლაქით ეგონათ თავისით მოვლდა გამარჯვება და, როდესაც ასე არ მოხდა, სორბლებში მიიამლენ და, თვითგამართლების ოპორტუნისტულ ფილოსოფიას წეაბოტინენ.

ს. სავარდლიძემ შესძინა ამ სწორ ხაზოვანი დიდებით გმობის მოცემა სქემატურის ვარეშე. ალექსი კოცხალი აღაბიანია, ის არ არის შექმნილი განსაზრვებულ შტამბიანი რეცეპტით. პრთვიციონალურ რევოლუციონერების ბევრი ტიპობრი თვისებების მქონე ალექსი, ინდივიდუალობის მატარებელია. ის მოაზროვნე, რთული და მეტად შინაარსიანი ფიგურაა. მწერალი დაწერილებით და თანმიმდევარ ანალოხს უთევებს თავის გმობის სულიერ ცხოვრებას, განტლებს, სურვილებს, სწრაფვას. ავტობიოგრაფიულ თხრობის მანერით ალექსი გაცნობს საკუთარ თავს, აფის ვანტებს, ფიქრებს, ბევრ სუსტ მხარეებსაც, რომელნიც ჯერ კიდევ მოიპოვებინათ ძირითადში გამობრძმედილი რევოლუციონერების პიროვნებაში. ალექსი მხოლოდ თვითანალოხის საშუალებით კი არ

გვაცნობს თავს, არამედ უპირველესი ყოვლისა; თავისი რევოლუციონური საქმიანობით. ეს რომ ასე არ იყოს, მაძინ ალექსი დარბობდა ინტელიგენტს, საკუთარი „სულის“ მიიქიანა, ძილავებ.

მწერალმა ეს სამშობრი და არასწორი გზა აიცილა იმით, რომ პირველ პლანზე წამოსწია საქმე, მოქმედება, მთავარი გმობის ურთიერთობა ვარეშოვასთან. ასეთ პირობებში ის თვით ანალოხი, ხშირად თავის ფიქრების ქარბი ვადმოლაგება ბუნებრივი, მართებული და დამაჯერებელი ხდება.

ცხადია ამ ხებით არ არის აცილებული ვადკარბება, ზოგჯერ ხელმეტი თითხანალობი. ალექსის მხრივ ადგილი აქვს გულუბრყვილო მსჯელობასაც; აქა-იქ ჯერ კიდევ ბოლომდე ვადუხაოზები ინტელიგენტ-ი წამოპოყვს ხოლმე თავს. მავალითხათვის; ალექსის ფიქრებში წამოიჭრება ასეთი „აზრი“.

„დადამიან დამიან იჭირავს. დამიან თვისუფლად ცხოვრების ნებას არ აძლევს.“
(„დაფანტული ფურცლები“ გვ. 27).

ალექსი საჭიროდ სცნობს ეს გულუბრყვილო აზრი ჩვენც ვავიზიონარს.

ზოგჯერ ალექსის სიფხიზლე ემბირთული სიბეკით ითვლება, ის ძაშინ შავი, პესიმისტური სათავაღებით იქტრება.

მძიმე იყო რეაქციის წლები. რეაქციის ბიერი სუსხი მუშათა კლასსა და მის ერთადერთ რევოლუციონერ წარმომადგენლებს — ბოლშევიკორ პარტიას დაატყდა: პარტია მწერელე ძალებს დაეყრდნო; არტაქტეწ ჩაიდა, მიტანსებელი, ფიქრბი ბურჟუაზიული თანამჯავრბი შემოივანტრე. მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რასაც ალექსი აცხადებს.

„ჩვენ ბანაკი ირღვევა; ირღვევა მოწინააღმდეგე ძალის მოწოდების წიგვალმონი, ირღვევა და იშლებია იმის ვამოცე, რომ ჩვენ შეფინ თავი იწინა მიღუნებამ, ძალია დაქსაქსება“.

(„დაფანტული ფურცლები“ გვ. 289).

„რეაქციის ტალღებით ვაბზარული პარტია დაშლის გიზას დადვათ“. ან და:

„ადარ არის ერთი მეორეს ვაგება და ყურის დადდება.“

(„დაფანტული ფურცლები“ გვ. 411).

მიუხედავად ალექსის პირენების ამ ცალკეულ ხარგუნებას, ის დიდებით ტიპია. მთავარი მასში რევოლუციონური ბუნებაა. რევოლუცი-

ონური თავდადებაა, რევოლუციონური სიმტკიცეა.

ამჟვარი სწინს, რომ ალექსის ხაზში მწერალმა ჩაქსოვა ყველა თავისი აზრება, შეფასებანა, თავისი ანალოხი. შეიძლება ითქვას, რომ ალექსი ავტორის რტობრია. ამ რთული ფუნქციების დაქარბება ალექსი ხშირად მიჰყავს რეზონერობამდე. ის ხშირად გამოდის მსჯავრმდებლის როლში. ავტორი ისეთი სხიხით სწრის ნაწარმოებს (პირველი პირი), რომ ეს როლი ალექსისათვის აუცილებელი ხდება, რომ აცილებული იქნას ემბიონიზმი, რეცესტრატორული აუფერვლობა.

ასეთი რთული ფუნქციების მქონე ალექსი ძირითადში მაინც არ ჰყარავს ტიპორობას და მასთან ერთად ინდივიდუალობას. ეს უსათუოდ მწერლის მილწევაა.

პ. სავარდლიძე სწრის საქარბევის მუშათა კლასის რევოლუციონერ მოძრაობის ეპოქიანა. ასეთი ეპოქიის დაწერა კი შეუძლებელია, თუ მწერალი არ ჩაქსოვა რევოლუციის ვულს ბოლშევიზმის სათავეს — მუშათა კლასს. მწერალი საყვარელოდ ამ სწორი გზით წევიდა. მისი გმობების მოქმედების ცენტრია მუშათა რაიონებში, მუშათა უბნებში. ალექსის მუშათა უპირველეს ყოვლისა მუშებში მიმდინარობს.

„დაფანტული ფურცლები“ რევოლუციონური მოძრაობის განსაკუთრებულ ხანას ეხება. ეს რეაქციის პირველი წლებია. რევოლუციონერი ტალღა დაბლა ემეება. კლებულობს მუშათა რევოლუციონური აქტივობა. ზოგი მათგანი ვეფარ ბედავს აქტორ გამოსვლას. ბევრი მათგანი უქვე განადგურებულია, დახოცილი, ციმბირში ვადასახლებული მწერალი საუკეთესოდ არეცემა მუშათა მდგომარეობას, მათ სულიერი ვანწყობილებას, ხ-ის რკინის ვზის მუშების მავალითხე. აქ მუშებმა დიდი მსხერბალი ვაღივს, აქტიურად იბრძოვეს. თვითმყობოლობამ ვაიმარჯვეს. კონდემტორი ტრიფონი — რეკლუციონერი. ის ბრძოლის წინააღმდეგ არ არის, მაგრამ ეწინააწერალი ცოლშვილი სიმშლით დამეხოცებია. ამიტომია, რომ ვერ ბედავს მის ბრძოლას.

ტრიფონი მარტო არ არის. მუშების უმრავლესობა ისე ფიქრობს. რეგორც ტრიფონი. მაგრამ ასეთ მძიმე პირობებშიაქ მუშებმა მოწინავე ნაწილში არ ჩაქსულა ბრძოლის სურვილი და უნარი რევოლუციისათვის თავდადებული ბევრ მუშა იატკეცილდა გულმოდგინეით თავს უყრის მუშათა ჯგოლვებს, აღვიძებს მათში ბრძოლის უნარს, ამხა-

ბ. ბუაიძის წერლის ვაგრ. იხ. 21 გვ.

ახალგაზრდა მწერლების გვერდი

გრიგოლ აბაშიძე

ნ. უხაკაძე

ღაჭმ აბაქის კარმიჯამოუი

რა ჩემად მიხვალ, რა გაუგებრად,
რა ვარდასულის მადლი მოვიხსამს,
ვაქნი მღერიან დაქაბუტებს,
ვაზი რად ტრის ყვავილობის ეამს?!

სად ჭონდა ნამი ხეებს ფოთლიანს,
ან თვალგაუვალ ჭალას ბურანი,
მინდროს საიდრ შემოდგომია
ნიავის დარდი და სამღერაუე?!

და'რჩება სახლში დარდი ღამითაც
ბნელებს სახლში, ბინდდება ვარედ,
ნელნელა ცაში ივსება მთვარე!

გამოვა ლანდი გათვთრებულთ,
ღამეც თვთრდება ოდნავ ლანდივით,
მოყვება მოხუტეს საწერეთლოდან
საქართილოში ზოზოა ნანდელი!

სახლში კი აღარ არის სანთელი,
მის ქერკში სანთელს ვინდა დანა-
თებს...

იქ დღესა ცოცვენ ექსკურსანტები
და დაკუბრებდენ მტერთან ქაღალ-
დებს

ხან მივეყრდნობი ბინდივით კედელს;
იმლება ჭალა ცვრით დანამული...

მ. უოუხაძე

მზადება თესვისათვის

მზემ გაანათა სოფელი
გაცოცხლდა აგერ ორობე,
სიციოტლეს ვანუყოფელი
მღერიან ურმის კოფოზე!
წარბი გაშალა ხეივალმა
ვილისა წყაროს კორუფი
თხილმა თვალაფრთხილითა
ბლომათ დაისხა კუქური!
მინდროს გადმოშლილს სახნავად,
გულის ფანცქალით ეხები,
ტყეების მისაკა ვა დ
მოდის არტელის ფლებები!
საბუდარს ეძებს ჯირია
ნაბრძელში ბუღეს იკეთებს,
მიწას სდის ოხნივარია
ვაქვს კრიალი წყლის წვეთებს!
მღერის და მღერის ხეარხვალებს
თოლიბი თეთრი ქვისათ,
ზედ სარეკელა ხარხარებს
მუქებით ოვრის ფქვილსათ!
საბუდარს ეძებს ჯირია

აქ შენახულა ქვითინი დღემდე
და გულდამწერი იანანსური!

ღამეა ვარედ მე და შენ დაერით;
ღრუბლებში დარბა ღამინა შეუქით
მთვარე საშიში ქესახედევი,
როგორც არაგვი ბამიამუქი!

ხვალ სხვაგან ვივლით გზების მოე-
ლამდი,
ჩვენგან არ ევლით გზებს ვასავკირს!
არ შეტოტბანდა ერთი ხომალდიც!
ისე თავდება რემბოს ჰასაკი!..

წასტლხართ წლებო, და მიმც
მიკერს;
დავეცი გზაზე თუ ვადამისწირა...
გავივლით ბინდს და არავინ იტყვის:
ვასროლს ვაგდა მუფლამისათ...

გავივლით ბინდს და დაურიღებლად
ვინ მოვავალს სიტყვა უხეში,
მოხუტებს ყრმობა დაუფრცვლბათ,
ახლებს კი სიბრძნე სიკაბუტეში!

ვინ მოვავსივის დარდი ამხელა,
თქვენ დადგომიხართ ვახს
გაუგებრად.
— მუ აწი ველი თვალის ახელას,
მე აწი ველი დაქაბუტეხას.

"მეჩქინსკი" სუღავსნევი

მზე მოხარული ცელში ბავშვით
მზისა და ქსოვის ხარკა მანდოლს —
სადღე მთებზე უღვად ვაგლილი
და ხეობებზე ფრიავენ მანძილს,
თვალთა ირვების ხედვის წმენდამდე
იკარგება მთავრადღობი,
მოღერეო, რუბი, მწვანე ნახდებო
რეღეღურად დაფრთხილ მზრებით,
ძვეს კაცობის ქედები შორს, შორს...
პირიანამის ღურეუ სიგრცეთა მონაში,
მზე აღდგამულ ვარდისფერ მინვარს,
შორს დაფრთხილ ოქროსფერ ხაზებს —
აფრქვევს დანსტგრულ სხივებს შარში
და დღეებულ მთის სოღამაზე,
— დალად ბანაობს სხივებს ღვარში.
ვერ შეარჩევს გაჭრული ვეღად
„ქერვინის“ მინდვრის გმირების ძალა,
ტრაქტორი ყაზრის მთაობს მდგრად,
კულტურაობებს ბელტი ვერ დალავს.
ვერა, ვერ დახვენ ძირს კულდაცობა,
„მეჩქინსკის“ უტეხი ნება,
ალაწინავით მოიღაწენება —
ტრაქტორი ახმრის მთაობს მდგრად,
მშველ თათავით იწინავს მდგრად,
კოლქიცივებს პურის ყანები,
კოლქიცივებს ვაშლიდ ზერებთან
— იხედებენ მწიფე მტენებში
მე, ალაწინა! შენ თუ ვინაზავს
ვერ მოვავალს ასეთი ზგავი,
აქ არასადებს ვისც მოუხნავს
არ მოუქცია მას მოსავალი,
ეხლა ის ხაზობს ვარჯხნავს და თხავს
მტენებს დაფარა წარსულის მწუხრი,
ტრაქტორი ყაზრის მთაობს მდგრად
ახალ ცხოვრების ფოლადის მუხლით.
„მეჩქინსკი“ მარჯედ, დაშურლად
დაქკარ...

ხარისხი მალა... მტკიცე ხმა ისმის.
უკააყენელი ვარსკვლავი ჩაქრა
თნდდება დღლა სოციალშიმის.
აბა რა გვატევი წითელი დავა?
ვინ არის შენი მოწინავენი
გვითხარ ტემში ვინ არის ახლა
სამავალითი ხალი დამკრევი?
მინვენ შენი შრომის წიგნაქი!
მამინე ვეატევი ვინა ხარ შენი
თუ დამკრევი ვინა ხალი კარგი,
თუ ზარბაქი ხარ შენი შერტყენა,
შეგან შექმნილი შრომადღებენ
შენს ვინაობას მოვინახავი ჩვენა,
თუ დამკრევი ვინა, მთლად უკეთეს,
თუ დამკრევი, შენი შერტყენა,
თუ ვარჯელა ხარ წითელ დავაზე
პატრესცემა, ხალიმ შენდა,
თუ სეზე ზიხარ, ან შავ დავაზე
უხინდისი ხარ, შენი შერტყენა,
ენტტუწაშით, ცეცხლით, აღდგნოთ,
პროფიტური ყაზრებს ებღღენა...
ალაწინავით მოიღაწენება —
ტრაქტორი ყაზრის მთაობს მდგრად.
ტემში ააღ, შეჯარში დაქკარ!
სოციალისტური მინდვრის მოღაქრევი!
გადააბრუნე ყაზრის კარგად,
წითელი დავაზე იგი მოვაქცევს.
მეი, ვაშლითი ალაწინის ველით,
კამაურის ღღევირის მთებში!
უძრით ვაწადს ბრავადებს ღღელი
მოაკეთ, და იგი ვერ შეარჩიოთ.
ენტტუწაშიმ და სხალით
ენლა გვერდებზე; როგორც ხარისხი;
როგორც ვმარული თავდავიწყება.

დევს შობავალი შეტევებისათვის. ალექსი და ბროზი—ბოლშევიკები და კარგად იცან. რომ ახალი პირობები მუშაობის ახალ მეთოდებს თხოვენ და ისინიც ძალებს იძებნენ, გრთულდება ამქედრობებენ. პატარა-პატარა უფროებიან ჰქვნიან. ეს არის ახლა მთავარი. დიდი მოძრაობა. მისი რომანტიკული გაქანება—შეიცვალა ერთის შეხედვით ამ „პატარა“ საქმით.

ალექსის შეგნებული აქვს ამ საქმის უდიდესი ისტორიული მნიშვნელობა.

რეაქციის წლებში მუშაობის ჩაღდება ეს მუშაობა.

„დავანაწილო თურქობები“ მუშაობა მოძრაობის სხივადსხვა საფეხურ კმ იძლევა. არის ისეთი რაიონებიც; სადაც მუშაობა აქტივობა ისევ მაღალი დონეზეა. აქ პირიქით რაიმე ჰქონი მუშაობა. კიდევ დიდხანს ვერ გადავდენ აქ თავიერ რეაქციის მოცუტეულები. მუშობი თამაშად იკრიბებიან დენ. იბრძობენ, გამარჯობებულ მდგომარეობასაც მიიწვევენ. თითო მაყრიბილობის ანერტივი დაძვრისალი იყენენ. სწორად აქ აწარმოებდა ბოლშევიკების დღიერი, ჯგუფი გააღლებულ მუშაობას.

ბოლოს რეაქცია აქაც იმარჯვებს: მაგრამ რევოლუციონერი მუშაობის ჩაყვლა, მუშაობა აქტივობის ვანადგურება შეუძლებელი ხდება.

თი სწორედ ამ აქტივობის ცოცხალ სახეს იძლევა მწერალი პ. საყვარელიძე.

მან შესძლო მებრძოლ მუშის მსანაშვიცი ტიპის შექმნა. ეს არის სანდრო „ჩხალანდარი“. სანდრო პართული ბოლშევიკი—მუშის პარტიული თანაღერი რევოლუციონერის მეტად დამაჯერებელი, რომა და მიმზიდიელი ტიპია. სანდროები ამხანაგებურ რევოლუციის საქართველოში.

სანდრო თავს არ იზოგავს, რევოლუციუა მისთვის ყველაფერია, მაკეცობა მას არ სჩვევია. მან ჩინებულად ცვის რევოლუციის ართობურტიკა და მუშაობს გამუდმებით, ხალხით აკეთებს დიდს და პატარა საქმეს. ინტელიგენტური უნაიათობა სძავს სანდროს. ვარკვეული კლასიური ალლო მას არასოდეს არ აწყვეილებს. ამტრომ სძავს მას მარკუვიკები, ვერ იტანს ის ამ რევილიციის გამტკობის, კრიტიკის უღდას მათ, იბრძვის, ამქედანებს მათ ლაქიორ ბუნებას. შესანიშნავია სანდროს ნიტკაქებზე მენშევიკ მამუქამასთანადავწყარი იბიხოდია სანდროს, კანათი მდროს მუშაობა კრებაზე იცნრ ტუტეკრთან. როგორი „უბრალოა“ (მაგრამ უადრესი სიხოსტით მიხანმ. მადიდრი) ხრცხებით ამქედანებს სანდრო ამ ისორი-სტოადენტის ბურჟუაზულ ბუნებას. მისი მატყუარობა, თალომეკეებას.

მებრძოლ მუშას—სანდროს არ უწირდა მუშების დარაზმვა და ერთადერთი სწორი გზით წყევანა. მწერალი

ლი უდიდესი სიყვარულით გვიხატებს სანდროს. ამ რევოლუციის თქმის ფონდის“ ბრწყინვალე წარმოსადგენელს.

სანდრო—ჩაღანდარის სახე სქეპეპიზმს ვარგშეა და მტიკიცი შეევა ქართულ ლიტერატურაში.

პ. საყვარელიძემ გაცილებით მკითხველად, არასრულად მოგვცა ვერ მკითხველად, არასრულად მოგვცა ვერ ტრულ მელმძიანელობის სახეები, ამ ხანით ავტორის ფურები მკითხველია, ტიპებს ვერ აყალიბებს. პეტრეს ხანზე მოსახლეობა. შეტის-შეტად მუწუნად. ილიკიც მიუხედავად ზოგერთი დამახასიათებელი დეტალებისა—სქემატიკური, პარტიკიონერის, შედარტის ნიკო ვერ არის დამაჯერებელი სისრულით მოხაზული.

პ. საყვარელიძე საერთოდ ღრმავა არალოკალურ მუშაობის ხასიათს, მის კონკრეტულ სახეებს. ეს დიდ ლირებულებას აძლიეს „დავანატულ ფურცლებს“ პ. საყვარელიძის შემოქმედება ამქედანებს დაკვირვების დიდ უნარს. ეს აუცილებელი თეკება რეალისტ-შემოქმედის პ. საყვარელიძე მკითხვარ სახეებს იძლევა ირძალიბისა, რომელიც არ მიდიოდენ რევოლუციის დიდ გზაზე, არამედ სხვადასხვა, ხშირად ანარქისტულ ბილიკებს მიჰყვებოდენ. ამ შტოც შესანიშნავადაა მსოქმედელი ოტიკა და მისი წითელი რაზმი. ოტიკის ანარქისტულ-გაღმებრი ბუნებრიობის იერი დაპირება. მის შეიქმნა და კიდევც აკეთებს რევოლუციისათვის სანაგებულ საქმეებს, მაგრამ რადიკალ მამანი ანარქისტული საწყისობი ბატონდებინან. როდესაც მას კლასიური გზა გამბრძნმდილობა დალოტობს, მის ვა-

ნცალკივებულ ბრძოლას ხიანი ამოქმედება აქვს რევოლუციისათვის.

თითქმის ამავე ხასით მიდის, მაგრამ დიდი თავისებურების მატარებელია ცეცხ.

ცეცხ რევოლუციისკი რომანტიკოსია. მას თვითმინური თავგანწირვა უფრო იტყვიებს, ვიდრე ფიხილი, მეტი სარგებლობის მომტანი მუშაობა. ის ხშირად მიჰყვება წერილობტურეხილულ ანარქისტულ გზას, რასაც რევოლუციისათვის ზარალი მტერი არათვრი მოიაქვს.

რევოლუციის ამხარა მოლაღატეებს—მეწიერიკებს და ყველა სხია ჯურის ნაციონალისტების მწერალი დამახასიათებელი, გამანდებურეხული მტრისხებით იძლევა. შორიალია, ამ ხანით პ. საყვარელიძე მკითხველთან დეტალებს მიმართავს, მხოლოდ ცალკეულ იბიხოდებს იძლევა, მაგრამ მანც ახტრებს გამოსყვის მთია დამუქმლობი ბუნება, საქმიანობა და დეზერტიკობა ნამდილო რევოლუციონერი ბოლოლსკიანა.

ამასთან ახლოსაა რევოლუციის საქმისთან შორიკული მყოფი ობიკტულებს, პოლიტიკური სპექტულიტუ მას ტიპები. რევოლუციის ტალღათა აზიარებების დროს მათ უმწიკველი პარტიულობათაც მოაქვთ თავი. მათ შორის პ. საყვარელიძის ყველაზე მეტი სიღრმით, სიმახილით და ფრიალდ ტიპიური დამაჯერებელი ცეოებით მოცემული აქვს ხარნამოს სახე. ხარნამო პოლიტიკური სპექტულიტობია, ის ყოილითარის გამბრძეულთა მხარეზეა. ის რევოლუციოეკრუბსაქ ჩემბოლობს, მაგრამ „ხელებს არ იცირს“, საქმეს აჯორბის.

ხარნამოს ტიპის სინამდილიოდან ასეთი მკვეთრი ამბობება მოქმობის

ლაგოდანის რაიონის საუმათხეზად მისკრივა და ჩაბარა თამაგამო. ლავოდანის რაიონის დასულ წელს ფართოდ გამშალა თამაგამოს მოკრფვის და ჩაბარების ცეცხანი, სურათზე: გამშალა თამაგამოს ჩამოსხნა ხარამივიდენა.

უდიდესი ცეპალინის „199“ მშენებლობა

სურათზე: გერმანიაში აშენებულ უდიდესი ცეპალინი, ჰემბოლ რგოლების მონტაჟი.

მწერლის მხატვრულ აღღოს. მის დაკვირვებებს უნახს.

პ. საყვარელიძე იძლევა ბნელი ძალების, გამტკმ-ჯაშუშითა ტიპებს მთელ გაღერების. არაკლი, ტრიკო, თინა, სარეკლა, ფეილა-ეს ყველა გამტკმებია, ჯაშუშებითა. ნაძირალუნი, რომლებიც ვაჭრობენ რევოლუციონერთა სისხლით, მონურად ემსაუკრებიან ჟანდარმერებს. პ. საყვარელიძემ უზაიდ გადაწვალა ჯაშუშთა შემადარწუნებელი საქმიანობა. ამრიგად მწერალი კვილობს ყოველმხრივ კვლადეკალ მიჰყვის და აღადგინოს რეაქციის წლების საშინელი სახე, მსი გამანადგურებელი ვაქლენა იმპროვიზირებულ საზოგადოებრივობაზე, რევოლუციის ძალთა მოკრება და ბრძოლის გვარკლებმა ახალ პირობებში.

„დაფანტული ფურცლები“ მნიშვნელოვანი მხატვრული სიძლიერით და ბოლშევიკური იდეოლოგიით იწვევს ამ მიზანს.

„დაფანტულ ფურცლები“ ამ პირობით დირებულბასთან ერთად სულტი მხარეებიც საკმაოდ ახასიათებს. მასში ბეგია პერსონაჟები, იერტირევა მათ რიცხვს. ბიგრა მათგანი არ არის დასრულბული, ვაშლილი, აქა-იქ რომანს ეტყობა ეპიზოდების შეუკავშირებლობა, ბეგია ჩართული ამბები, რაც არღვივს ნაწარმების მხატვრულ მთლიანობას, აწელების მის ზემოქმედებას.

„დაფანტული ფურცლებით“ პ. საყვარელიძემ დაამტკიცა, რომ ის საინტერესო და თვალსაჩინო ფიგურაა ქართულ მწერლობაში. მას ზემდამწეიითი (კონდი მთაქვს

დიდი მასალა ახლო რევოლუციონერი წარსულიდან. თამბაღ მნიშვნელოვანია, რომ ქართულ მწერლობაში იწვიათია ამ მასალის ასეთი მკლდე და ასეთივე გაღმომკეში და კონკრეტულად ჩამოჰყოლიბებული.

პ. საყვარელიძე თავისუფლად მიუგვიტხრობს და თავისუფლად ანაწილებს ფერებს, ტიპებს, ეპიზოდებს. მას დიდი სიტყვიერი მარაგი აქვს, რაც მას უდავლილებს ადამიანთა მასალის შესანიშნავ ცოდნასთან ერთად, მრავალ ტიპების ჩამოჰყოლიბებას.

ამ დიდი ღირსებით პ. საყვარელიძე განსაკუთრებულ და თვალსაჩინო ადვილს იჭერს ქართულ მწერლობაში.

ამიტომ დიდი ყურადღება უნდა მივაქციოთ პ. საყვარელიძის ღირსებათა მხარე მხარეს. მწერალი ვანიკის მასალის სიუჟეტს და იმის მხარე, რომ მას მხატვრული კლასიკა გამოუწახოს, აწარმოოს აუტორული მწერნივე მეტი განზოგადება და ტიპიზაცია მონიმარჯვის, ის ნაკლები უმცირესი წინააღმდეგობის გზით მიდის. ის მოგვიტხრობს ყველაფერს. ამავე ამბავში ჩაქსოვილი, მთხრობა მოთხრობაში, მრავალი იაწვევები, ეპიზოდები. აწეული ჩსრობს ყოველი წერილსავე ნაწარმოებში შეტახას. შედეგი: რღვევა მხატვრული მთლიანობა, მატკლობს იედილი მასალა, შემოღის არავალი ახალი მომქმედი პირი ლეჩეა დაუსრულბული, სუსტდება ამავეთა შორის კავშირი, იზრდება თავგადასავლორი ეღმენებობი.

განსაკუთრებულ ყურადღებას ათხოვს პ. საყვარელიძის ლექსიკონი, სიტყვიერი მარაგი, მხატვრული ფაზა. ზოგადდ ზემოდნათქვამი განსახლერავს პ. საყვარელიძის სტილს.

პ. საყვარელიძე თავისუფლად სწერს, მას არასოდეს არ ატკლდება სიტყვის მარაგი, მაგრამ ამ დიდ მასალას, ის დასრულბული ზღაის სქრდება მეტი სიტყმეგება, მეტი მულაზინა, მწიკლოს მდიდარი მარაგი აქვს და ის მომქინრედ არ ეყვრობა მას. მზირად არ აქცივს ყურბიდებებს დიდი მნიშვნელობის მქონე მწერლობაწებებს, არ ცხრილობს, არ სწინის და შეუტროლებლად არ კვეცს ზედბუტ ადიღლებს, განმეორებებს. ამიტომაც მწიკრი სტილისტური ღამსუსტები.

ავილით მზლოდ ერთი მაგალითი: „ჩხრეკე ყველას, პარწმინდაო, უწინ შეიძლებოდა ტრამვაით წახვლა. ტრამვაით წახლოლავი, ჩხრეკა ვადაჩრებოდი. ახლა ტრამვიც ვეღარ შევლის ადამიანს.

აჩრეკენ ყველას, დიღს, პატარას, ქალს, კაცს.

ყველას ჩხრეკენ.“

(„დაფანტული ფურცლები“ 21 გვ.)

მწერალს უნდა ხაზი გაუსვას ყველას ჩხრეკის მომენტს, მაგრამ ვერ ამჩნევს, რომ ამის მიღწევა არ შეიძლება ამ სიტყვის მრავალსახეობის გამოყენებით და წარმატებულად ტრიალით.

მხატვრული აღლოს გამაზვიებლა, მეტი სტრუქტურის სიმკაცრე, მეტი მთლიანობა აუცილებელია დადასტურებული ფორმების ავტორისათვის.

არ არის ცუდი, როდესაც პ. საყვარელიძის თამაშად თავს უხვად შემოაჩქეს იმერული, კუთხური სახეებუ, და სრუტეები. ეს სითამამე ყოველ მწერლისათვის ათუჯობებულია. ეს ამდიდრებს ენას. ამ შხრიკს საყვარელიძე განსაკუთრებულად უხვია, მაგ-

რამ ამ საყვერშიც, სთამაშესთან ერთად სიფრთხილია საჭირო. ყველა კუთხური სიტყვის სჭირდება შეფხუება, კონტროლი, შერჩევა. ამკაია პრაქინცილობაში და მახინჯი კუთხური გამოთქმა ოკუაიბებულ უნდა ენას. პ. საყვარელიძის მრავალ გამართლებულ, უჩაიილად იარსეულ სიტყვის შემოჩანასთან ერთად კონტრბანდალ ეპარება მახინჯი სიტყვის შემუშევი. მეტი გაცხრილის და მეტი დაუშეაგების დროს ეს ასე არ მოხლება.

ჩვენ ვაღლებულები ვართ დღეა მოთხოზნილები წაოყინოთ პ. საყვარელიძის, იმბტომ რომ ის შეერალი შემოქმედიია, დიდი მასალის მქონე, მისი მხატვრული განსებულების

უნარის მფლობეი და იდეუტაი მღერია.

პ. საყვარელიძე ცოცხალ კონკრეტულ სახეებში, მრავალ ტიპებში, ეპიზოდებში და მთლიანად რეგიონალურ ციონურ ეპოპიიაში მოქაქს ახლო ისტორიული სინამდვილე, ისტორიული სინამდვილე.

თავის ისტორიოლო რომანებით ის ახეილადმეს, იმბტომ რომ ის შეერალი და საბჭოთა მწერლობას.

პ. საყვარელიძემ მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავა ქართულ ლიტერატურაში, რომელსაც ის დაუღალავი მუშეობით ანმტიკოქებს. მისი სიანტერესო შემოქმელებითი ფიგურა პერსურადილებს ითხოვს ლიტერატურულ საზოადებრიობისა და მარქსისტულ კრიტიკისაან.

მ ე ნ დ ე ლ ე ე ვ ი

დაბადებინდა 100 წლის უმარულშია გზომ

ქ. ჯ ა ვ ა რ ი უ შ ვ ი ლ ი

თებერლის 9-ი შესრულდა 100 წელი დღეი რეს ქმიკილის დიმიტრი ივანისძე მენდელევიის დაბადებიდან. სახე მენდელევიის, როგორც უდიდესი რუსი მეცნიერისა, როგორც პერიოდულების კანონის შემდგენლისა, ფიზიკოსისა, ქიმიკოსისა და მენდელევიის თეორიკოსისა — ერთად ამ სახეათაანია — რომელსაც გვერდებს ენა ავღლს ვერც ერთი ისტორიკოსი. ნე-19 საუკუნის რუსული მეცნიერებისა და საზოადებრიობის შესწავლის დროს.

წასკული საუკუნის რუსეთის მოღვაწეებში — სამი სახე იქცეეს უნებლეთ ჩვენ ყურადღების, სახე სამი მოაზროვნისა — ლევ ტოლსტოი, კარაკოტინი და მენდელევი. სამივე ამ ადამიანს აკავშირებს ბევრ რამესთან ერთად — გარეგნულად ერთი საერთო ნიშანი: ტოლსტოი, რომელსაც შექნა მსოფლიო მნიშვნელობის მხატვრული ნაწარმოები — დამარცხდა თავის ეთიკურ - რელიგიურ და ფილოსოფიურ აზრების გაუმართლებლობით; კარაკოტინმა განწლო გრძელი და საპატოგზა რევოლუციონერისა, მაგრამ ეტრა პოევა თავის ძალა პროლეტარულ რევოლუციის კანონების გაგებათავის — სწორით ასივე მენდელევიმ, რომელსაც შექნა უდიდესი განი მუნიციპიტეცლებსა — ბოლომდე ვერ გაიგრა გზა საზოადებრივი - პოლიტეკურ საკითხების გაგებისაკენ.

თავისი განსაკუთრებით მრავალფეროვანი და ნაყოფიერი მოღვაწეობა მენდელევიმ დაიწყო ვერ კიდევ სტუდენტობის ხანში. როდესაც დასწერა თავისი პირველი ნაწარმოები — ფიზიკისი ოპტიკისი და პიროჭინობის ანალიზის შესახებ. ეს აქტი არ დაიჩინებია დარბი ბორბინიტეცლებსა, რომელსაც არ უშეზბობის დიდი მეცნიერის აზრი, რომელიც მისი ჩამეი დღეული არ მისდობდეს.

განსაკუთრებით ნაყოფიერი შეიქნა მისი მუშაობა ქიმიის, ფიზიკოს, ფიზიკური ქიმიის, მეტეოროლოგიის და მოწვევლობის საკითხებში — შეიძლება ითქვას, რომ ამ მეცნიერებათა მუშეობით განვითარება უნებლევებით წარმოიბოძა და სულ სხვაგვარად. მენდელევიმ თავისი უმჯობესო მუ-

შეობით და განსაკუთრებით კი პერიოდულობის კანონის აღმოჩენით, დააჩქარა ეს განვითარება.

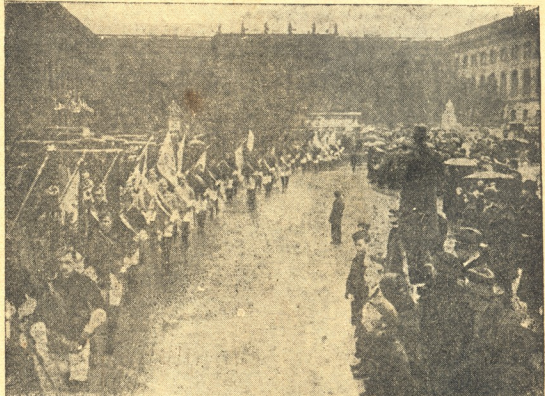
მენდელევიმ ერთი საერთო ცხრილამდე დაიყვანა ყველა ამსებული (მის დროს აღმოჩენილი) ქიმიური ელემენტები. მან მოგვეცა ერთი — საერთო გეგმა პერიოდულობისა და ანით გაითვალისწინა ის საერთო გეგმა მატერიის ერთიანობისა, რომლის დამტკიცებისათვის მიიწერაფვის მეცნიერებები.

პერიოდულობის კანონის აღმოჩენამ — ათამაშა ბიძგის როლი მთელ მსოფლიო სამეცნიერო აზროვნებისათვის. გარკვეულ

ენა ახალი მიზნები და აზრი სხვადასხვა ნივთიერებათა შედგენილობისა და თვისებების შესწავლისათვის.

პერიოდულობის იდეამ გამოყენება პოევა ყოველგვარ მოვლენათა შესწავლის დროს.

პერიოდულობის კანონის აღმოჩენაში — გაითიხება ის ძლიერი შემოქმედებითი ძალა, რომელიც შეადგენდა მენდელევიის განილობის, მენდელევიამდე მრავალი სტეილობა ჩამოყვალბებინა ერთი მსყუბრ, თანმიმდევრა რიგით განზოადებულ ქიმიური ელემენტებს, ეტოვნა მათ მოიკის საერთო თვისებები, მაგრამ მხო-

მოსკოში სამხატვრო მხსამი ივანეჩივი

ფაშისტური ახალი ავლუმის სანაბად გამოყენების იმ წუთი თავი გერმანიის იმპერიის დაპყრობიდან. სურათზე: კომპარაკის ფორმში გამოყოფილი ფაშისტური სტუდენტების სედა.

ლელ მენდელეევმა შეხსლო ამ ბუნებრივ-თანამდებარე და საინჟინო განაშენიანებულ ტაბულის შექმნა, იმ საერთო კანონის გამოყენება — რომელსაც დღეს ქიმიურ ელემენტთა პერიოდული სისტემის უწოდებენ, ამისთანავე მან წინდაწინვე გაიფიქსირა ის ხაზები, რომელშიაც შედგებოდა დროის მკვლევართა მიერ ჩამოთვლილი განაშენიანებული მანქანები. ჯერ აღმოჩენილი ელემენტები, რომელიც თანამდებარე მენდელეევის მიერ ითავიდანვე იყო ათავისუფლებული.

ამ სწავლაში გამოიხატა მენდელეევის ნიჭიანობა. იგი არა მარტო იცნობდა ათასობით უპირატესობის რაობა, მთავარ სწავლაში ელემენტებისათვის და თანის განაშენიანება თვალთ მიზნობა ამ ძვირფასი რაობისა, არამედ უპირატესობა ეძიებდა — ძიებდა და გამოიფიქსირებდა სწავლის მონათხრობსა.

ამიტომ 1870 წელს, წელი დიდი როდენად მენდელეევმა პირილთა ჩამოყალიბდა თანის კანონი თანამდებარე ქიმიური თხილ მულაღიკების წლად უნდა ჩამოეყალიბა.

60 წელს მიაღწია რაც ათობრიობის ამოცანაში ამოწმებს ამ კანონი და თითქმის დღეების მიერ ამ კანონის ამოცანის დროს (როგორც იყო მხოლოდ 60 რიცხვი) ელემენტების მისი სიკვდილის დროს 72 — დღის უკვე (როგორცაა 90 და ამრიგად თითქმის ყველა ფაქტობრივ მენდელეევის ცხრილისა დღეს უწყობელია.

მარტინის სადგურებზედ ფიქსირების იმდროს სწავლა პერიოდულიობის კანონის შესახებ, რომ იხლა კვლევის კანონს ძალიან აქვს არა მარტო თითქმის სიკვდილისათვის, არამედ თითქმის ელემენტებისათვისაც.

შეიძლება ითქვას, რომ მენდელეევმა ახალია ქიმიისათვის ის რაც, გააკეთა მხოლოდ ბუნების მეტეფიქსირების ჩარევად იქნება.

63 წელს ამ მენდელეევმა მიიღო არაორგანული და ზოგადი ქიმიის კათედრა პეტერბურგის უნივერსიტეტში, სადაც მან პირველი შემოიკრიბა საუკეთესო წარმომადგენელი რუსული ქიმიისათვის. მენდელეევსა და მისი თანამოძრაობის 1868 წელს ჩამოყალიბდა პირველი რუსული ფიზიკო-ქიმიური საზოგადოება.

მენდელეევის ლექციები მდამი დიდხალ სტუდენტობას იზიდავდა — სტუდენტობის უფროსი იყო.

1890 წლის მარტში, სტუდენტთა მთელ ზრების დროს მენდელეევმა იცინა, სტუდენტთა პირველი გადასვლა განათლების მინისტრ გრაფ დელიანოვისთვის. მაგრამ ეს უბრალოდ არაა თუ არ იქნა მიღებული — მასზე წაიჭრეს, ამიტომ ქვეშევრდომი თავან არაფის არა აქვს უფლება ამგვარი წესდებების მიღებისა, და მენდელეევი იმდროს იყო მიტოვებინა თავისი საკვლევი უნივერსიტეტი.

1874 წელს მენდელეევი დაინიშნა „საწარმოების მთავარი პალატის“ უფროსად, რომელიც მენდელეევმა პირველივედ ჩამოაყალიბა და წარსტუდებდა — სასწავლებლო ინტერსტად გადავიდა.

ამ განიხილავდა მენდელეევის განსაკუთრებულად ნათესავი მეშაობა, თავის ქვეყნის მრეწველობის ადგილობრივ მნიშვნელობას, რაველ ნაშრომს — ეტორიისთვის და მრეწველობის საქმიანობის — უფროსად, რ ჩვეულება, იმ ადგილებში, იმ რაიონებში, სადაც ნიუთონობა მენდელეევი, რომელიც მინდელეევი საზოგადოებრივ ცენტრებზე — დღეს განიხილავდა ჩვენი ქიმიური და მნიშვნელოვანი გიგანტები ტუხისი, პობოლი, ბეუზნაიკი, დინსაიკი, კოვანდა და სხვა.

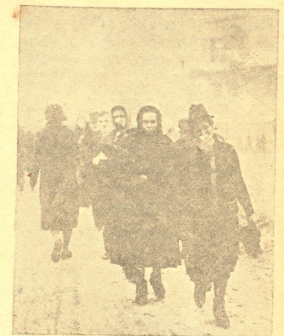
ქვეყნის ნაფის მენდელეევმა ჩამდინი ეტორიის უკანდა.

70 წლის მენდელეევი პირდება პოლიტიკა ემპედოციანთან ერთად მოგზაურობას პრიოდულითის საზოგადოების აღმოჩენად — დღეს მისი ნატირა უკვე შესრულებულია და ჩრდილოეთის საზოგადოება — სასტრუქი უწყობელი და ტრანსპორტი მთავრდევნ პოპულური დამის წყველის.

მენდელეევის შრომებს და საერთოდ სწავლად მის მიერ შექმნილ განუთხმულად დიდი მნიშვნელობა აქვს.

უბრუნება მის ფიზიკურ და ქიმი-

ურ შრომებიდან დღეს კლასიკურად აღიარებული მენდელეევის სახელთან დაკავშირებულია ადრეველი პირველხარისის მენდელეევის მნიშვნელოვანი შრომები.

მხადარო „ნაღონი“ მხათა სხაუ-ღორე გარდობა

ჩრდილო ჩხიხში ქვანახორის მღარა-გებში (ნაღონი) იხედვის ახლოს მოხდა ლილიანა აფეციანი, რამაც მილიანად ადრეობა განხორციელდა და მალაობები, მიწის ქვეშ მოხვდა 143 მუშა.

საქცილის შედგენ მას დარჩა 146 ნაშრომი, აქედან ფიზიკური და გეო-ფიზიკური დარგში — 53, ფიზიკური ქიმიისა და ქიმიის — 60, ტექნიკური და მრეწველობის — 47, ეტორიისთვისა და საზოგადოებრივი საიტობა — 24.

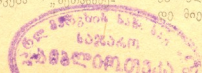
თავისუფლად იმისა, რომ მენდელეევის ი. აფეციანი დღის მეცნიერის და მკვლევარის სახელი უნდა მოხედული იქნა — დღესდღე შეუძლებელია ამბობდნენ მის შესახებ: მენდელეევი მე ერთი მკვლევარი — მანაც იმპერიის ენდარბული მთავრობის არ სდებოდა მისი გულწრფელობის და პოლიტიკური უფენდობის. მეფის მთავრობა არაფრად თავის ჩვეულებრივ პოლიტიკა — გამოიყენებდა, მაგრამ ვასაქინი არ იყავით — მეფის ენდარბერია გულდასმული ადგენდება თვალსაყურ საზოგადოებრივ განსულებების მოყვარულ პროფესორს.

მეფერი დამოკლებულა მეცნიერთან არ იყო განთავალის — გამოიყენებდა შეიძლება ჩათვალოს თვითის ის ფაქტი, რომ მენდელეევის მიერც მისეცა საზოგადოებას თავისი ნაყვარები, მთავრობის იმ მუშაობა. მენდელეევის დაბადების ასი წლის საზეინ-საბოთია მეცნიერება, საბოთია საზოგადოებრივობა იქიდე ერთხელ იფუნდებს დიდი მეცნიერთის სახელს, რაც აქამ გაუკეთოს თავის მიღწევებს მეცნიერის სახელს დარგში.

ამ შენობაში, დენინსკისში შეიკრიბება ქიმიკოსო მენდელეევის სახელმძღვანელო კონფერენცი, იქ ლაპარაკი იქნება არა მარტო მენდელეევზე — არამედ იმის შესახებ, ვინაე წლად ხვდა მისი საყავი გარდაცემებისა და პრეყანად უფედებამ და მიიყენა.

6-7 იანვარს სისხლისმღვრველი უბრაყმავი იმობა სავარანეთი ზღაღად: დემონსტრაციის მონაწილეთა და პოლიციელთა შეტაკება — მთონებისა და სხვა მონდებზე. ტენისონ პოლიციელებს ტყუპს სტრობან.

1887
საქართველოს
საგარეო
საზღვაო
საქმეთა
მინისტროს
სამსახური

Handwritten notes at the top of the page, possibly a date or reference number.

მე-
დროის
მუდის შიგ
კლბოზე ჰოლო
გამ გასაქანი არ
მერია ვულდს-
ლურს სსზოგადობა-
მოყვარულ პროფესორს
სკიდებულბა მეტრიოთან
ნაკლისი — გამონაკლისად
ალოს თვით ის დამტი.
შარე შისკა წაშლალება
ყოფიერი, შრავალმზრია
ლევის დაზადების ასი
თია მეტრიერება, საბ-
იგობა კიდევ ერთხელ
ერის სახელს, არა
მიღწევებს მეტრი-
ინგნაღმა შვიტორ
შე მარეღვის სახელობა
სა-დაქტე ლაბარაკი იტენს
აგურად. 19 — არამედ იმარ
კეზდა მარეკელა მისი საუბე გა-
გან, მარეკანოშევალო შედეგებამ
ისაგან, ამასთან
ქმედების მხა

ტორი 2500 სტამბა „კომუნისტი“, კიბოს ქ. 68.